

MAGYAR-ÜNNEP

TANÜGYI
HAVI
FOLYOIRAT

IV. ÉVFOLYAM

1930 AUGUSZIUS 25

6. SZÁM

TARTALOM

Az új vetél.

Új módszerek.

Berbi Lajos: Miatyánk.

Miniatentások: III. osztály:

Tréfás számtani feladatok.

IV. osztály: Az első történelmi óra.

Ünnepi toronák.

Eszményképek az iskolában:

Apróságok Mátyás király életéből.

Bucsubeszéd igazgató nyugalmabvonatásakor. Tanítvány bucsuja.

Mesedélután: Ágneske.

Évnyitó beszéd.

Irodalom.

Szerkesztői üzenetek.

Szerkesztőség:

Kistelek,

Kossuth Lajos-u.

2.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

FUNGÁTS BÉLA

áll. elemi népisk. tanár, tanító

FŐSZERKESZTŐ:

VICSAY LAJOS

áll. polg. iskolai tanár

Kiadóhivatal:

Kistelek,

Kossuth Lajos-u.

2.

Megjelenik minden hónapban - Előfizetési ára egy évre 6 Pengő

MAGYAR ÜNNEP

TANÜGYI HAVI FOLYÓIRAT

IV. évfolyam

1930 augusztus 25.

6. szám

Az új vetés

Új munkára hív a harang szava. Az öreg iskola is felébred két-hónapos álmából és megnyitja kapuit a beléáramló apró életeknek. Megkezdődik az új vetés, az új munka, új célok merednek a naptól piros gyermekarcok elé. Nekünk, nevelőknek azonban nemcsak a magvetés, hanem az aratás is fontos.

Minden nép érezte, hogy a gyermek valami drága kincs. Érezte azt, hogy érette van a világ. Ő a mi célunk, feléje tartunk. Észrevette arról, hogy az embernek ezt a drága kincsét a világ legnagyobb ereje: az anyai szív védi. Nagyobb erő ez, mint a napnak fénye. Valami vad, ösztönös, ősi erő s ne csodálkozzunk hát, ha az anyai szeretet gyenge asszonyokat oroszlánokká tud tenni s olyan türesemre, olyan tevékenységre tud rábirni, aminek párját hiába keressük.

Ma azonban ennél is több a gyermek: a nemzet jövője. Ezt a jövőt pedig gondoznunk, védenünk és ápolnunk kell. A jövő nemzedékről gondoskodni ugyan valamennyiünk feladata, mert az nemcsak a szülők egyéni életének folytatója, drága kincse, hanem a nemzet vagyona, a nemzet jövő reménye, az egész emberiség jövődjének záloga is.

A kulturák a gyermekek révén halnak meg. Egy kulturát, egy népet nem lehet másképp letörni, csak a gyermekeken keresztül. Mindnyájan borzadva gondolunk vissza a szent történetek között arra a gyermekkori benyomásunkra, amelyet Herodesnek betlehemi gyermekgyilkossága idézett fel lelkünkben. És szomorúan kell megállapítanunk, hogy annál is pusztítóbb és rémesebb gyermekgyilkosság folyik itt körülöttünk: egy égigépitett kultúra, mint egy tüzes Moloch, pusztítja, emészti, öli a gyermeket, hogy önmagát eméssze, pusztítsa el.

Sorsfordulat előtt áll a mi nemzedékünk. Attól függ minden, felismeri-e, hogy jövődjé a gyermek kezében van? A magyar gyermek pedig csak néz... néz a mi démoni hajszánkra, szomorúan s mindent megértve, mint ahogy angyalok bámulnak a pokol izzó borzalmaiba. De mély szemében nyugodt bizás, győzelmi fény hirdeti, hogy a megváltás ott van a kezében.

Veni sancte spírítus...

Új módszerek

A pedagógiából jól tudjuk, hogy míg a tanítás az értelemre hat és eredménye muló, kétes értékű, addig a nevelés az ösztönökre hat, eredménye a megszokás folytán állandó. Míg tanításra a fejlettebb kor alkalmas, addig nevelésre a zsembőbb, amikor az ellenkezés és kritika még fejletlen, az egyéniség kialakulva ninesen.

Már pedig nekünk, ha elpusztulni nem akarunk, testileg és szellemileg edzett, jellemes, akarni tudó férfi nemzedékre van szükségünk. Ezt követeli a magyar jövő. Csak az akaratedzésnek ebben az iskolájában fog a magyar gyermek szert tenni arra az erkölcsi kulturfőlényre, mely őt nemzete érdekében elhatározó tettekre képesítheti. Prohászka szellemét idézzük, aki várta és hívta az erős akarat ifjuságát, mely hinni tud mélységes, bensőséges, izzó odaadással és tud eszményei szolgálatában elszántan akarni is.

Ezt a hinni és akarni tudó ifjuságot hívjuk és várjuk mi is, hogy majdan, ha üt az óra, ethikai kulturfőlényének feszítőerejével szétzuzza a trianoni bilincseket s a Kárpátok ormáira és Erdély bérceire ujra kítűzze a háromszinű lobogót.

A nemzeteket a történelem tanulsága szerint nagy, elhatározó tettekre mindenkor csak az akaratkultúra győzedelmes ereje képesítette. Az államok létének nem az értelmű, hanem az erkölcsi kulturfőlény a legbiztosabb alapja. Ahol ez megingott, ott a tudás minden hatalma, a technika minden csodája sem tudta az államot az összeomlástól megmenteni. A tudás csak akkor lesz biztos irányítója cselekvéseinknek, ha az ember ethikai lényében, szilárd jellemben gyökerezik. Az ethikai alap nélkül való tudás, mint gyökérte'len növény, bármely kósza szélnek martaléka lesz.

A XIX. század erősen és egyoldaluan értelmi kultúrája egyenesen leszámazottja volt az ész jogát és vallását próklamáló fölvilágosodás tanításainak. A keresztény magyarság lánglelkű apostola, Prohászka Ottokár volt az első egyike, aki nálunk szavát az egyoldalú intellektualizmus veszélyeivel szemben fölemelte. Ő volt az első, aki rámutatott a modern élet akaratgyöngeségeire és jellemszegénységére; aki ki merté mondani a bátor szót, hogy az akarat és a tett előbbrevaló, mint az ismeret, hogy nekünk olyan fiataiságra van szükségünk, amely akar hinni és tud cselekedni. Nagy szükség volt erre a figyelmeztető szóra, mert nálunk a jellemszegénység s az európasze'lte jelentkező akarat sorvadás tünetei a XIX. század végén már ijesztő méreteket öltöttek. Csak ez a kóros akaratgyengesség magvarázhatja meg azt, hogy a magyarság ugyszólván öibetett kezekkel, minden ellenállás nélkül lett áldozata egy törpe, alávaló kisebbség országveszejtő kísérletének. Szégyenletes elbukásunk végre megtanított arra, hogy ha a jövő veszedelmeit el akarjuk kerülni, ha azt akarjuk, hogy a következő nemzedékek betölthessék nemzeti hivatásukat, első kötelességünk, hogy akarni és cselekedni tudó, egész embereket neveljünk a hazának, akiknek a meggyőződése nem pillanatnyi okosság, hanem a szív melegén kovácsolt acél. Főként pedig mi, kifeszített, láncravert és meggyötört magyarok, nem engedhetjük meg magunknak a tisztá értelmi kultúra fényűzését, hanem az ifjuság erkölcsi, akaratkultúrájának nevelésére

is gondot kell fordítanunk. Nem tiszta észlényekre, hanem egész emberekre, keménykötésű, hajthatatlan férfijellemekre van szükségünk. Csak ilyen férfielkekbe belégyökereztetve lesz a föltámadás reménye megvalósulásra váró eleven hit.

Ennek a gondolatnak jegyében indultak meg azok a szemináriumi mintatanítások és az azokat követő megbeszélések, melyek az elmúlt iskolai évben az egész ország népiskoláira kiterjesztettek. A változott kor új célokat tűzött eléünk s az új célok elérésére nem használhattuk eddigi módszereinket. A világháború egyenes következménye volt a múlt század egyoldalú szellemi törekvéseinek, amelyek az azt követő nyomoruságban, szenvedésben és tespedésben érték el beteljesedésüket. Iz »észjog« és »ész-kultúra« helyét most ismét a lélek-kultúra igyekszik elfoglalni s a harmadik humanizmus korába akarja vezetni az új irányokat, új célokat és új eszméket kereső Európát. Átértékelésre vár minden tudomány s ezzel kapcsolatban a nevelés is.

A nevelőoktatás minden időben szoros összefüggésben állott a kor szellemével, lélektanával, világnézetével és életfelfogásával. A világnézet és életfelfogás kérdéséről nem lehet itt célunk bővebben foglalkozni, elég rámutatnunk arra, hogy ma már nincs magyar iskola, amelynek homlokzatán ott ne ragyogna a cél: vallásos, erkölcsös és hazafias nemzedéket! Így tehát csak a mai lélektan főbb vonásainak megismerésére van szükségünk, hogy a mai nevelőoktatás főbb irányait megismerjük.

A XVIII. század tudományos gondolkodását a mechanika és a fizika irányították. Ez volt a gépember kora. Az ember szellemi életének tengernyi változatát néhány törvényre akarták visszavezetni. (Kant.) Ezen a nyomon indult el Herbart is, valamint az asszociációs lélektan is. Ez a lélektan a képzetek korlátlan uralmán épült fel. Minden tanulást a képzetek két főtulajdonságára, a kölesönös erősítésre és gátlásra alapított. Azt gondolták, hogy amint a fizikában és kémiában az atomok egymást vonzzák, vagy taszítják, hasonlóképpen működnek a »lelki atomok« is. Szerintük a személyiség nem egyéb, mint atomrendszer. Természetes, hogy nevelési rendszerük is ezekből a tételékből indult ki. A tanításnál használt formális fokozataik pl. a következők voltak: 1. rokonképzetek ébresztése a közlendő új anyaggal; 2. az új anyag közlése; 3. állítsuk egymás mellé a rokonképzeteket, hogy ezek egymást erősítve kiemelkedjenek (ezek hozzák létre a fogalmakat); 4. ezeket a művésziösen megalkotott képzetrendszereket újra es újra idézzük fel és erősítsük meg az alkalmazás útján.

Herbarték tehát teljesen a képzetek működésére építették a tanításban követendő eljárásukat. De figyelmen kívül hagyták az érzelmeket és akaratot annyira, hogy azokat nem is ismerték el önálló élményeknek, hanem csak a képzetek játékanak tüntették fel mind a kettőt. Nem ismerték el az átöröklést és az egyéni hajlamokat sem, mivel ezek elismerése teljesen feborította volna ugyancsak felépített mechanizmusukat. Nem ismerték el a gondolkodás, főként pedig a teremtő gondolkodás folyamatait és törvényeit. Nem vették észre, hogy az ismeretanyag elsajátítása nem pusztán erőátvitel, hanem egyúttal teremtő

tevékenység is a gyermek részéről, melyet a gyermek már a járással és a beszéddel megkezd és gyakorol egész élete folyamán minden megfigyelésben és tanulásban. Eppen ezekben a legfontosabb, legnagyobb nevelői teendőkben hagyták tanáctalannul a gyermeket és egészen rája bízták a kultura megértésének és elsajátításának módszerét. Rendszerünk bukását a XIX. században új életre kapó történelem és az élettan idézte elő, amelyek megérlelték az új korszakot: a szellemtudományok korát.

A történetíró ugyanis semmit sem ér azzal, ha aprólékosan elemzi valamely történelmi személy lelki állapotait és kimutatja, hogy milyen érzetek, érzések, hangulatok hullámoztak át rajta. A történetíró és vele minden emberismerő többet kíván ennél s éppen azokra a különös okokra és körülményekre kíváncsi, amelyek azt a történelmi személyt az átlagembertől eltérő elhatározásra bírták. Ezzel indult meg tulajdonképen az emberismeret tudománya.

A lélek kulturájának ezt a korát Spranger a harmadik humanizmus korának nevezi. Az elsőt mi magyarok is jól ismerjük Mátyás király fényes udvarából. A második humanizmus nem olasz, hanem német földön keletkezett. Herder és a kiváló esztétikus, Winkelmann voltak megalapítói, míg legkiválóbb képviselői Goethe és Schiller, valamint a kulturpolitikus Humboldt Vilmos voltak. A harmadik humanizmus alig egy évtizedes még. Uttörői Bergson, James, Külpe, a gondolkodás lélektanának megindítói, tulajdonképen megalapozója azonban Dilthey, a berlini egyetem kiváló tanáca, legkiválóbb tanítványa pedig E. Spranger.

Mindhárom humanizmus közös vonása az, hogy a korabeli műveltséget és nevelést az emberhez nem méltónak, az élettől idegennek minősítette. Az élet jelszavát hangoztatják a skolasztika megcsontosodott formáival szemben. A második humanizmus a racionalizmus szárazsága ellen küzdött a gazdagabb élet jegyében. És jelenleg, midőn a természettudomány és a kultura társadalmunkat falankszterré, államainkat nagy üzemekké iparkodtak átalakítani, ismét az élet nevében küzd az élet- és szellemtudomány, a mechanizmus tulajdonképen ellen.

Ennek az új szellemi iránynak legkifejezőbb és legmérsékeltőbb intézménye a munkaiskola. Ez az iskola helyesen értelmezve magában foglalja mindazt, ami elismerésre méltó az »alkotás iskolájában«, az »élmény iskolájában« és az »új iskolában« volt.

A munkaiskola szó nem azt akarja jelenteni, hogy a munkát valami külön tárgyként az iskolai órarendbe akarják csempészni, sem azt, hogy minden tárgyat valamilyen ügyességgel kell kapcsolni. A munkaiskolában az az elv, hogy minden ismeretet munkával szerezzen meg a tanuló, vagyis ne maradjon az iskolában passzív, pusztán befogadó, hanem maga is álljon munkába, akár testi, akár szellemi munkába, ezáltal tevékenykedik és így minden ismeret öntevékenység útján jut birtokába. A munka tehát nem végecéll, hanem módszertani elv: ismereteinket saját munkánkkal kell megszerezni.

A munkaiskola elvének egyik kiinduló pontja az élmény. Az élmény olyan tudattartalom, melyet minden értelmi feldolgozás nélkül közvetlenül szemlélünk: tehát mindaz, amit átélünk, szemlélettel vagy tapasztal-

talati fogalommal megérzéskor, vagy akaratunk erőfeszítése alkal-mával. Így pl. élmény egy piros rózsza, amelyet látunk, a kellemes benyomás, melyet a szín lelki állapotunkra gyakorol. Ebben külön-bözők éppen az élmény az egyszerű történéstől, amely az élő lényen tudat nélkül végbemenő változást jelent. Az élmény életbevágó tapasztalat, mely belső megrendüléssel, vagy kisebb-nagyobb belső gazda-godással és atalakulással jár. Jelentőségét a vele járó érzelmek és indulatok adják meg.

E rendszer főérdeme az, hogy a képzetek, érzések és vágyak foly-tonosan tova iramodó örvénye helyett belvilágunknak minden tüneménye beletartozik abba a nagy szervezetbe (Totalstruktur), melyet léleknek, lelki én-nek mondunk. Így az élmény is nem egyéb, mint én-ünk állapotváltozásainak megtapasztalása.

És itt tér el lényegében a mai lélektan a régi asszociációs lélektantól, amennyiben nem a lelki tünemények pusztja elemzését, osztályozását és törvényeinek megállapítását tekinti kizárólagos feladatának, hanem az egyes jelenségeknek az élet egységes egészéből való megértését célozza. Élmény akkor keletkezik, ha az én és a környezet harmóniája, vagy egyensúlya megbomlik, vagy a környezet változik tehát meg, vagy a környezet ugyanaz marad, de bennünk megy végbe változás, mást kíván az eszünk és mást kíván a szívünk, vagy küzd bennünk a múlt emléke a jelenrel és a jövővel. A lélek első önkéntelen reakciója a külső ingerre nem az érzet, hanem a kellemes vagy kellemetlen érzés, melynek okát önkénytelenül is keresi ismeretünk.

Az élmények azonban nem merítik ki központi én-ünk tevékenységét. A külvilágot szemlélő emberi elme nem úgy működik, mint a fényképező lemez, amely egyszerűen befogadja, amit rávetít a fény-sugár, hanem úgy, mint a festőművész, aki a maga színével, a maga technikai ügyességével, érző szívével jeleníti meg a tárgyakat. Az ember nemcsak élmények, hanem cselekvések, funkciók és aktusok középpontja, miért is az élmények lélektanát kiegészíti az öntevékenység, a cselekvés és aktusok lélektana is.

Az élményekre általában jellemző az öntevékenység, a bennható, immanens cselekvés. Nézzük meg egy kertnek a virágait: valamennyit ugyanaz a napsugár melegíti, ugyanaz a talaj táplálja, ugyanaz az eső öntözi, ugyanazok a fizikai és kémiai törvények érvényesek rájuk és mégis: a rózsza tövén rózsza, a lilium hagymáján lilium, az ibolya gyökerén ibolya fakad. A környezet nem kényszeríti tehát egyenlő működésre egyiket sem: mindegyik csak annyit vesz fel környezetéből, amennyi saját célrendszerének, fajfenntartásának és öntevékenységének megfelel. A gyermek is úgy nő, mint a növény, a saját törvényei szerint. A környező kultúrából csak annyi az övé, amennyit személyes tevékenységgel a magáévá tesz belőle.

Az öntevékenység leginkább az emberi cselekvés hármias mozzanátában és pedig annak származásában, lefolyásában és céljának elérésében nyilvánul meg.

Igazi emberi öntevékenységről csak akkor szólhatunk, ha szabad énből ered, ha felsőbb én-ünk szabad tevékenységgel megleveli, megítéli a jelentkező szükségletet, a kielégítésre törő vágyakat, az elő-álló helyzetet és megfontolás alapján határoz, célt és eszközt választ

és ezzel megindítja az igazi emberi tevékenységet.

Az emberi cselekvésnek második mozzanata a tevékenység lefo-lyása. Nem lehet valakinek csak megfontolnia, elhatároznia a csele-ke-
kedetet, hanem meg kell indítani a kivált is és cselekvés közben állan-
dóan alkalmazkodnia kell a természethez és a körülményekhez is. Ezért örökké figyel, ellenőriz, irányít és igazít, amíg a kitűzött fel-
adat, az elkészített tervrajz el nem készül. Megismeri a természetet,
engedelmeskedik törvényeinek, hogy uralkodhassék rajta, alkalmaz-
kodik a külvilághoz azért, hogy átalakíthassa saját céljainak meg-
felelően és tevékenységével egyúttal megismeri és alakítja önmagát is.

A bennható cselekvés harmadik mozzanata: önmagunk alakítása. Semmi sem tűnik el bennünk nyomtalanul. Ha kirándulást tettünk,
vagy valamely könyvet figyelemmel elolvastunk, nem vagyunk többé
az az ember, aki előbb voltunk, mert élményeink nemcsak pillanatnyi
hatást gyakorolnak reánk, hanem maradandó utóhatást vésnek dis-
pozícióink rétegére és egész belső egyéniségünkre. Ezt a belső ala-
kulást és a lélek alakuló képességét nevezzük lelki p'aszticitásnak.
Hogy a Herbart-féle appercepció mennyire nem elégséges nevelő
oktatásunk irányítására, az éppen ennek a p'aszticitásnak a megér-
téséből világosodik meg legjobban.

Megkülönböztetünk egyenes vonalú, megörző (homogén) p'asz-
ticitást és szélesebb körre ható feldolgozó (heterogén) p'aszticitást. A
homogén ugyanannak a teljesítménynek végzését könnyebbé, gyors-
sabbá teszi, míg a heterogén alakulásában a lélek tevékenységének
hatását kiterjeszti a rokon, sőt nem rokon területekre is. A heterogén
p'aszticitás az egész formális nevelésnek és így annak a munkaiskolá-
nak is alapja, mely az egész ember átképzését is sűrgeli.

Az igazi emberi cselekvés, a megfontolás és elhatározás elsősor-
ban ítéletekben játszódik le. Az egyén sikere az életben jórészt attól
függ, hogyan ítéli meg a viszonyokat és az embereket. Valamely
nemzetnek jó vagy balsorsa, fennmaradása vagy bukása is vezető
embereinek ítélőképességére van bízva. Ebben a józan ítéletben voltak
nagyok a rómaiak, ebben tűnnek ki az angolok és nehézkesebben bár,
de követik őket a németek.

Az ítélő erő elhanyagolásából magyarázza Széchenyi egyik leg-
főbb nemzeti hibánkat és közéletünk fonákságait. A gondolkodás lélek-
tana tulajdonképpen az ítéletek lélektana. Ítéletünk pedig nem egy-
szerű képzetkapcsolás, vagy képzetcsoporthoz való tagolás,
amint még Wundt gondolta, hanem az ítélet viszonyfelfogás, más-
szóval valóságos tényállásra vonatkozó tételes kijelentés. Minden ítélet
keletkezéséhez szükséges először valamilyen tényállás és ennek reánk
való hatása, a tágabb értelemben vett élmény, mert ha semmiféle
tudomásunk nincs a tényről, ránk nézve nem is létezik. Másodsor
szükséges az élmény, a nyers tapasztalat feldolgozása, amely hatféle
művelettel történhetik: kérdéssel, fölvetéssel, igazolással, ítélettel, meg-
győződéssel és rendszerezéssel.

A XIX. század intellektualisztikus kulturája a mindenható gon-
dolat nevében elhanyagolta a gondolat kifejezését és megvalósítását, a
kézügyességet és minden képzett, művészi mozgást. Az új pedagógia
egyik legértékesebb vívmánya ezzel szemben ennek a morális elm-

nek a kiemelése, vagy amint tulozva mondják: a görög mozdulat-kultura reneszansza. Nem azért élünk, hogy gondolkozzunk, hanem azért gondolkodunk, hogy éljünk, eselekedjünk. A gondolkodás fedezi föl az öröm és tökéletesség forrásait, de a tevékenység merít belőle.

Minden tudatjelenség valamilyen mozgást vált ki bennünk, sőt Janet szerint minden érzelmi ismeretünknek meg van a maga jellemző motorikus reakciója. A kifejező mozdulatok egész skáláját örököljük: a mosolyt, nevetést, sírást, homlokráncolást, aránylag könnyen szerezzük meg a beszédet, köszönést, társadalmi jeleket. Rendszerbe foglalva a motorikus kultura ágai a következők: 1. a beszéd, (a gyermek gúgyögésében a világ minden nyelvének minden hangja benne van, ebből alakul ki a felnőttek beszédjének utánzása révén az anyanyelv), 2. a grafikus kifejezés (a beszédkultura kiegészítője, az írás, rajzolás, mintázás, faragás betekintést engednek nemcsak az értelmi, hanem az érzelmi világba is), 3. a grafikus kifejezés főszköze a kézügyesség (Montessori Mária szükségesnek látja a kéz külön nevelését, mert annak a gyakorlati élet minden ágában hasznát látjuk, azonkívül pedig a világosabb fogalomalkotásban is szerepe van, mert míg az agy az érelelemnek belső, láthatatlan eszköze, addig a kéz a léleknek gondolatokat megvalósító szerve), 4. a testnevelés, a gimnasztikus kultura (mely a mozdulategyentéris lélektanon épülve, az ember belvilágát az egész test mozdulataiban kívánja kifejezésre juttatni, nem szigeteli el a lélektől a testet, nem emeli végecéllá az izmokat és a rekordot, hanem a testen át a lélekhez kíván férközni, az esztétikai élmények fokozatain át eljutni az erkölcsi élet győzedelmes kormányzásáig), 5. a zene és az ének (a fejletlen léleknek olyan szükséglete a zene, mint a mindennapi kenyér, utat nyit nemesebb érelemeknek, virágoknak és gondolatoknak), a jó modor és a társadalmi formák szintén hozzátartoznak nemcsak a művelt emberhez, hanem az ideális jellemhez is, mert nemcsak gondolataink és érzelmeink törekszenek a külső kifejezés felé, hanem ezeknek a kifejezéseknek az a sajátága, hogy fölébresszék a velük kapcsolatos képzeteket és érelemeket. — ezen alapszik a modern pedagógiának egyik legfontosabb ujtása, az úgynevezett »mintha módszer«: viselkedjél úgy, mintha már meg volna a kívánt érzelmed, — pl.: szomorú vagy? viselkedjél úgy, mintha újonganál örömdobben, dalolj, énekelj és elmulik a szomorúságod, — ideges vagy? — járj nyugodtan, egyenletesen, mint egy porosz gránátos és könnyebben visszatér a nyugalmad, — Turenne, XIV. Lajos nagy hadvezére természeténél fogva igen gyáva ember volt, ha csatakürtök szólaltak meg, még öreg korában is megrémegett egész testében, — de sikerrel alkalmazta a »mintha módszert« s így biztatta magát: »Már megint felsz, te vén trotty! Majd én megmutatom, hogy hogyan kell viselkedned!« azzal föl pattant a lovára, megsarkantyuzta, csapátának célre ugratott és azonnal megszűnt minden félelme), 7. végül a játék egyesítheti valamennyi fölsorolt területet. Ezek közül egyet sem tanulhat meg a gyermek könyvből, hanem csak gyakorlatból.

A munka ideálisan elgondolt feladatot, kítüzött célt jelent, amely valamely kítüzött tevékenységre irányul. A cél indítja meg a munka folyamatát és irányítja minden pillanatban. A hét első évben a játék a gyermek főfoglalkozása, de már öt éves korában jelentkezik nála a

munka szükséglete és ez lassankint annyira fejlődik, hogy az iskolában nem veszi komolyan azt a tanítót, aki játszva akarja komoly dolgokra tanítani. A gyermek lassanként naggyá akar lenni, szereti legyőzni az akadályokat, bele akarja magát élni a tárgyi világba, amelyet éppen munkálkodással ismer meg mindig tökéletesebben. Csak az a munka nevel, melynek nemes és komoly az indító oka. A gyermekben igen sok a rossz hajlam. Nem lehet tehát kritika nélkül csak a gyermek hajlamaira építenünk. A nemes csirák mélyebben szunyadnak a lélekben. A munkaszeretet, a hivatal megbeesülése és a lelkiismeret csak akkor fejlődik ki bennünk, ha külön gyakoroljuk. A játékos érdeklődése lehet tehát kiinduló pont a nevelésben, de nem lehet cél. Az életben a legtöbb embernek olyan munkát kell végeznie, amihez egyáltalában nincsen kedve. (Horatius: Mindenki elégedetlen a maga mesterségével.)

Röviden vázoltuk a mai lélektan főbb irányait s ezekből már is tisztán áll előttünk az, hogy a tanításban aránylag igen kis szerepet játszik a Herbart-féle képzettársítás. Változást szenvednek tehát a formális fokozatok is, melyekben az asszociáció szerepét így az élmény és az ítélet foglalja el.

Első fokozat az **élmény-nyújtás**, mint minden öntevékenység kezdete és alaplétele. Megfelel ez a régi hangulatkeltségnek. Ez az élmény-nyújtás abban áll, hogy úgy nyújtjuk a gyermeknek az anyagot, hogy az a gyermek lelkében élménnyé váljék. Megkapó mozzanattal kezdjük az ismeretnyújtást, amely megszólaltatja az élettelent is. Ennek az a haszna, hogy a gyermekek feszül, figyelemmel hallgatják és utána megindul részükről a kérdezősködés egész áradata. Ugyanilyen élmény-nyújtás az is, ha a tanuló maga végez kísérleteket, tartós megfigyeléseket.

Második fokozat a **probléma-tudat felébresztése**, a régi célkitűzés. Az élményben a gyermek problémákat talál és önkénytelenül is azok megoldására kívánczik. Itt nagyon fontos a fölített kérdés szavainak pontos megállapítása és megértése.

Harmadik fokozat a **munkatevé elkészítése vagy a föl vétel keresése és igazolásának módszerei**. Megállapíthatjuk a követendő módszereket és azokat alkalmazzuk.

Negyedik fokozat a **szellemi munka**, vagyis az ítélet megalkotása és igazolása. A gyermek maga foglalja össze az eddigi anyagot, válassza ki a lényegeset, áttekinti, beosztja az egészet, fölhasználja a forrásokat, módosítja a kísérleteket.

Ötödik fokozat a **kifejezés**. Ez inkább a testi munkának nyújt tért amennyiben itt eszelekedtjük a gyermeket. Ez minden szemléltetésnél és betanulásnál többet ér. Nemcsak a gyermek nyelvét, kezét, hangját gyakoroljuk ezzel, hanem iskolázzuk a gondolatot és a »mintha módszer» segítségével alakítjuk az érzelmi világot is.

Hatodik a **kritika és meggyőződés fokozata**. Biztonsággal csak akkor tudunk valamit elfogadni, ha kizárjuk lehetőleg a hiba minden forrását. Az egyén megtanul önmagára ismerni és fölülbírálja tetteit.

Utolsó, hetedik fokozat a **rendszerbe foglalás és begyakorlás**. A tanításnak az a célja, hogy az életre nézve maradandó értékeket nyújtson. Ez pedig csak akkor történik meg, ha mind az új, mind a régi

tapasztalatokat az emberi elme nagy rendező elvei segítségével egységes egészbé olvasztjuk, melyeknek részei egymást kölcsönösen felidéznek.

A tanító részéről tehát a következő formális fokozatok lehetnek: 1. élmény-nyújtás, vagy a gyermeki megfigyelés eredményének felhasználása, 2. az átélt tapasztalatból a problémakérdés és célkitűzés, melynél igen fontos a fogalmak tisztázása. Lássá a gyermek pontosan, miről van szó és mit akar, 3. A munka szeretete, munkakedv ébresztése és a megoldás módszereinek, eszközeinek ismerete alapján való megindulás, 4. A szellemi munkában az elemzés és összetevés gondos ellenőrzése és irányítása, 5. A kifejezés megválasztása, gondoskodás az eszközökről, 6. A kritika fókán a hibák javítása, 7. A végső fok az eredménynek a gyermek élelfelfogásába való illesztése, világnézetének szilárdítása.

A gyermek tudatlanságával, tapasztalatlanságával és ügyetlenségével szemben a tanító képviseli a történelmi társadalmat, a nemzeti hagyományokat, a tudományok kiforrott módszereit és eredményeit, az egész múlt és jelen művelődést. Óvja meg tehát a gyermeket a túlzó szubjektívizmus elbizakodottságától, mely a renaissance óta árnyékként kíséri a modern kulturát. Tisztelje a gyermeket, vezesse nagy megértéssel, szeretettel az osztályt, legyen időnkint a gyermekek eszmecseréjének csak irányítója, de a gyermek szabadsága mellett lebegjen állandóan szeme előtt a nemzet jóléte, az államnak, tudománynak, művészetnek és vallásnak törvényei. Igaz műveltséget csak akkor nyújt, ha a gyermekkel együtt maga is meg tud hajolni a természet, a lélek és a nemzeti társadalom nagy törvényei előtt.

Ez az az iskola, amely nem az »életnek« vagy az »Életre«, hanem az életben nevel. Az élet iskolája.

Mintafanitások

III. osztály.

Tárgy: Számolás és mérés tan.

Anyag: A II. osztály anyagának ismétlése. Tréfás kérdések.

Idő: szeptember hó 4-ik hete.

(Ha igaz az, hogy a tanításnál csak úgy számíthatunk valóban értékes eredményekre, ha sikerül a tanuló érdeklődését a tanítás tárgya iránt felkelteni és azt tartósan ébrentartani, akkor aligha talál ellenmondásra azon állítás, hogy a számtant jól tanítani, egyike a legnehezebb feladatoknak. A számtant tanításnál a gyakorlati cél nem hanyagolható el. A gyakorlati élet a legtöbb embertől a gyors és biztos számolást követeli meg. Ezt azonban csak igen sok gyakorlással lehet megszerezni. Igen jól felhasználhatók a számtanórák felelevenítésére a mulattató, tréfás feladatok. Ezekből adunk itt néhányat.)

Gyermekek most versenyt számolunk! Károly és Pista versenyzeknek először. Károly kimond egy számot. (Pl. 7.) Ehhez ad most

Pista egy tetszés szerinti számot. (Pl. Hozzáadok 8-at, az 15. Károly: Hozzáadok 6-ot, az 21. Pista: Hozzáadok 7-et, az 28. Károly: Hozzáadok 1-et, az 29. Pista: Hozzáadok 3-at, az 32. És így tovább. Aki előbb jut a 100-hoz, az a nyertes.)

Ezt ismételjük néhányszor, azután mást játszunk. A padra helyezzünk bizonyos számú fillért, vagy kukoricaszemet: pl. 50-et. Ketten fölváltva elvesznek belőle egy tetszésszerinti mennyiséget, de nem többet egy előre meghatározott számnál, pl. 7-nél. Az a nyertes, aki az utolsó darabot elveszi. Hogyan biztosítsuk magunknak a nyerést?

Most elővesszük a dominót, azzal játszunk gyermekek! Keresd ki a dominókövek közül a következőket: 0-0, 0-1, 0-2, 0-3, 0-4, 0-5, 0-6, 1-6, 2-6 pontosakat és helyezd el ezeket három sorban, úgyhogy vízszintes, függőleges és átló irányában is 12 pont legyen!

Keresd ki a dominókövek közül a következőket: 0-0, 0-1, 0-2, 0-3, 0-4, 0-5, 0-6, 1-1, 1-2, 1-3, 1-4, 1-5, 1-6, 2-5, 2-6, 3-6 pontosakat. Helyezd el ezeket úgy, hogy a sorok, oszlopok és átlók mentén az összeg 18 legyen!

Gondolj egy dominókövet. Az első számot szorozd 2-vel, add hozzá egy tetszésszerinti számot. (Mennyit adtál hozzá? 3-at.) Az összeget szorozd meg 5-tel, add hozzá a második számot. Mi az eredmény? — 72. Akkor az 5-7 dominót gondoltad. Miért?

Hogyan találunk ki gondolt nevet? Vegyünk egy keménypapírból készített négyzetet és osszuk fel 5-ször 5 mezőre. Ezekbe írjuk bele a számokat 1-től 25-ig a természetes sorrendjükben és a számok alá írjuk az abc. betűit szintén sorban. Így az A az 1. kockájába, a B a 2. kockájába, a C a 3. kockájába, a D a 4. kockájába, az E az 5. kockájába kerül az első sorba s így folytatjuk a többi sorokban is. Ha ezzel készen vagyunk, felhívunk egy gyermeket, hogy gondoljon egy nevet; írja föl a név egyes betűit, valamint a hozzátartozó számokat is. Ezeket a számokat adja össze és a kijött összegből vonja le egymás után a betűkhöz tartozó számokat. A különbségeket mondja meg nekünk és mi ezekből kitaláljuk a gondolt nevet. (Pl.: A gondolt név LAJOS. A név betűi: L, A, J, O, S.) A hozzátartozó számok: az L-nek 12, az A-nak 1, a J-nek 10, az O-nak 15 és az S-nek 18. Ezeket a számokat összeadva 56-ot kapunk. Ebből most levonjuk sorban az egyes betűk számát és azt hangosan kimondjuk. Így: az első betű L, száma 12, 56-ból elveszünk 12-öt, marad 44, — a második betű az A. Száma 1, levonjuk a 44-ből, marad 43, a harmadik betű J, száma 10, levonjuk a 43-ból, marad 33, a következő betű, az O, száma 15, levonjuk a 33-ból, marad 18, az utolsó betű az S, száma 18, ha ezt kivonom a 18-ból, marad 0. A dűlten szedett számokat mondjuk ki hangosan.)

Elhelyezési játékok. Az arab csílag 8 csuesa közül 7-re helyezzünk el 1—1 fillért, vagy kukoricaszemet, úgy hogy mindig az üres csuesból indulunk ki és a belőle kiinduló egyik egyenesen végighuzzuk a fillért és a szemben levő csuesra elhelyezzük azt.

Nyolc darab kétfilléres fekszik egy sorban, helyezzük el a 8 darab pénzt úgy, hogy azok páronként feküdjenek. Az elhelyezésnél minden darabnak másik két darabot kell átugrania és úgy feküdnie egy másikra. Hogyan lehet ezt elérni?

Egy öt mezőre beosztott téglalap két-két szélső mezejében fekszik egyik oldalon két darab 10 filléres, a másik oldalon két darab 1 filléres. A középső mező üres. A feladat az, hogy a tízfilléresek helyét cseréljenek az egyfilléresekkel. Szabad egy-egy pénzdarabot jobbra, vagy balra üres helyre eltolni, vagy szabad egyet átugorva üres helyre juttatni.

Végezzük el ezt 7 mezőre beosztott téglalappal, három pár pénzdarabbal!

Gondolt számok kitalálása. Pista, gondolj egy számot! — Szorozd meg 5-tel, a szorzatot még 2-vel és azután adj hozzá 6-ot! Mennyi a végeredmény? — 86. — Akkor 8-at gondoltál. (A 86-ból levontam a 6-ot, maradt 80, ennek tizedrésze 8, a gondolt szám.)

Sándor, gondolj egy számot! Szorozd meg 2-vel, azután adj hozzá egy tetszőszerinti számot, az összeget felezd meg, ami kijött azt szorozd meg 4-gyel és vond le belőle a gondolt szám kétszeresét. Mennyi maradt? — 24. Akkor 6-ot gondoltál. (A végeredmény negyedrésze a gondolt szám.)

Két gondolt szám kitalálása. Lajos és Károly: gondoljon mind-egyiktek egy egyjegyű számot. Lajos szorozd meg a számodat 5-tel, a szorzathoz adj 4-et, az összeget szorozd meg 2-vel és a szorzathoz add hozzá a Károly számát. Mi az eredmény? — 54. — Akkor Lajos 4-et, Károly pedig 6-ot gondolt. (Mert ha az 54-ből levonjuk a hozzáadott szám 2-szeresét, 8-at, akkor marad 46, a 4 tizes mutatja a Lajos számát, a 6 egyes a Károly számát.)

Melyik kezemben van a páros és melyikben a páratlan számú fillér? Végy az egyik kezébe páros, a másikba páratlan számú fillért és én kitalálom, hogy melyik kezében van a páros és melyikben a páratlan számú fillér. — Szorozd meg a bal kezében levő fillérek számát 2-vel, a jobb kezében levőket 3-al. Mennyi ez összesen? — 22. Akkor a jobb kezében van a páros, a bal kezében pedig a páratlan. (Ha az összeg páros, akkor a jobb kézben, amelyet páratlan számmal szoroztunk van a páros számú fillér, ha a kimondott összeg páratlan, akkor a bal kézben van a páratlan számú fillér.)

Hogyan lehet az óra számlapjáról gondolt számot kitalálni? Gondolj az óra számlapján egy számot! Valahányszor az óra számlapjára teszem a ceruzámat, számolj magadban a gondolt számtól kezdve eggyel tovább. Ha ilyenformán 20-hoz érkezel, mondd: elég! Ugyanekkor én az általam gondolt számnál vagyok a ceruzámmal. (Én is számolom a ceruza kopogását. Hétszer egymásután össze-vissza kopogtatok. A 8-nál a ceruzát a XII-re teszem és azután visszafelé megyek XI-re, X-re stb. Minden kopogásnál eggyel tovább. Mikor a másik 20-hoz érkezik, én az általa gondolt számhoz jutok.)

A vándorlegény, meg az ördög. Az ördögnek panaszkodott a vándorlegény, hogy már három napja nem evett és alig van ereje átmenni a hidon. Erre az ördög a következő ajánlatot tette neki: Valahányszor átgész a hidon, kapsz 1 pengőt, ellenben hidpénz fejében fizetsz az első átkelésnél 1 fillért, a másodiknál kétszerannyit, vagyis 2 fillért, a harmadik átkelésnél kétszer két fillért és így tovább, minden átkelés után kétszerannyit fizetsz, mint előbb. Ha azonban így is kőfog a pénzed, köteles vagy nekem szolgálni. A legény elfogadta

az ajánlatot. Amikor a legény egy párszor már átment a hidon, lefizette a mindig kétszereződő hidpénzt és fölvette az ördögtől a neki járó pengőt, észreveszi az ördög furfangját, otthagyja az ördögöt a hidnál és teljérszénnyel távozik. Hányadik átkelés után kell ennek megtörténnie, hogy a legtöbb pénzzel távozzék és hány átkelés után volna ismét teljesen üres a zsebe?

Gyermek-folyóiratokban, ujságokban gyakran találjuk azt a feladatot, hogy 9, 16, vagy 36 számot úgy helyezünk el megfelelő számú mezőre beosztott négyzetben, hogy az így elhelyezett számok összege a vízszintes sorokban, a függőleges oszlopokban és az átlók irányában ugyanaz legyen. Az ilyen négyzetek a bűvös négyzetek. A bűvös négyzettel való türelelmű játék igen régi. A régi indusok ilyen négyzeteket tartalmazó táblácskákat viseltek a nyakukon. Hitük szerint ezek a talizmánok betegségek és varázslatok ellen megóvják az embert.

A sorok, oszlopok és átlók irányában elhelyezett számok közös összegét megkapjuk, ha az elhelyezendő összes számok összegét elosztjuk a sorok számával. Pl. ha az első 9 számot kell egy 3-szor 3 mezőre beosztott négyzetbe elhelyezni, akkor a közös összeget megkapjuk: összeadjuk az első 9 számot: $1\ 2\ 3\ 4\ 5\ 6\ 7\ 8\ 9 = 45$, ezt az összeget elosztjuk a sorok számával: $45:3 = 15$. Ha tehát az első 9 számot helyezzük el egy 9 mezőre beosztott négyzetben, akkor a sorok, oszlopok és átlók mentén lévő számok összege külön-külön 15.

Átkelés a folyón. Egy ember egy farkassal, egy kecskével és egy fej káposztával egy folyó partjához érkezik, hogy átjusson a másik partra. A folyón talál egy csónakot, amelyen azonban nincs hely az egész társaságnak. Egyszerre az emberen kívül csak egy darab állat, vagy káposzta fér el a kis csónakban. Természetesen az ember nem hagyhatja sem a farkast a kecskével, sem a kecskét a káposztával egyedül, mert ez esetben megenné a farkas a kecskét vagy a kecske a káposztát. Hogyan viszi át az ember a társaságot minden baj nélkül a másik partra? (Az első átkelésnél a kecské kell átvinni. Most a kecskét a másik parton hagyja, ő maga pedig visszamegy és átvviszi a farkast. De a farkast és a kecskét nem hagyhatja a másik parton, tehát a kecskét visszahozza, leteszi az innenső parton és átvviszi a káposztát. Azután ismét visszajön és átvviszi a kecskét. Így az egész társaság baj nélkül átkerül a tulsó partra.)

Egy láb hosszú és egy láb széles és mégsem négyzet, mi az? (A cipő.)

5 szénarakás, meg 7 szénarakás összehorva hány szénarakás? (Együtt egy szénarakás.)

Egy literes edényben van 6 deciliter bor. Hozzáöntenek még decilitert. Mennyi bor van most az edényben? (A literes edényben csak 10 deciliter fér.)

Római számok írásához. Öt gyufából csináljatok nyolcat, anélkül hogy egyet is eltörnétek? (VIII.)

Ha öthöz adunk egyet, négy lesz. Hogy lehet ez? (V-höz adunk I-et IV.)

Ha tizenkilencből egyet elveszünk husz lesz. Hogyan lehetséges ez? (XIX-ből 1-et: XX.)

Műndezek a feladatok megtalálhatók Szentes A.: Tréfás számtani feladatok és játékok szerepe a számtantanításnál című művében.

IV. osztály.

Tárgy: Beszéd- és értelemgyakorlat.

Anyag: Az első történelmi óra.

Idő: Szeptember 3. hete.

(A hun-magyar mondakör rövid átisméltése. Mit olvastunk róla a III. osztályban?)

I. *Élmény-nyújtás.* Ki tud elszavalni egy költeményt? Melyik verset tudod? Ki tudja Pósa bácsinak azt a versét: Magyar vagyok, magyar, Magyarok születtem... Gyere ide, szavalj el szépen. Mit mond ebben a szép költeményben Pósa bácsi? Miért áldja a jó Istent? (Azért, mert Magyarok teremtette.) Hát ti büszkéek vagytok-e arra, hogy magyarok vagytok? Hát még milyen büszkéek lesztek akkor, ha élmesélem nektek, hogy mit csináltak a magyarok azóta, mióta Magyarország van a világon. Mit gondoltok, gyermekek, a jó Isten egyenesen ide teremtette ezt a mi szép hazánkat? Hogyan kerültek hát ide a magyarok? Ki vezette őket, honnan jöttek, merről? Ugy-e kíváncsiak vagytok rá.

II. *A probléma felvetése.* Jó, elmondom hát nektek azt, hogy hol élték azok a régi-régi magyarok, akik megsokasodva ide jöttek erre a szép földre és itt nekünk ezt a gyönyörű országot megteremtették. Elmondom azt is, mit csináltak ebben a hazában a mi őseink ezer esztendő óta. Mert bizony már több mint ezer esztendeje annak, hogy Magyarország a neve ennek a Tündéerkertnek. Figyeljétek tehát, fogjátok meg most gondolatban a kezem és induljunk vissza, vissza az idő országútján.

III. *Anyagközlés.* Hopp-hopp! Már itt is vagyunk Ázsiában! (A térképen mutatom Nyugat-Szibériát.) Hallgassatok csak! Nini! Hiszen ezek magyarul beszélnek! Akkor jó helyen járunk! Hunyjátok le a szemeteket, elmondom, mit látunk. Réges-régen élt Ázsiában egy óriástermetű, hatalmas fejedelem. Ménrót volt a neve. Ugy-e, hallottatok már róla, tavaly olvastunk Ménrótról. Vadász volt a legkedvesebb foglalkozása. Ebben pedig hű kísérői voltak deli, szép és vitéz fiatalok: Hunor és Magyar. Történt egyszer, hogy Hunor és Magyar atyjuk nélkül mentek el vadászni. Magukkal vitték 50—50 vitéz legényüket is a legerősebbjéből és a legbátrabbjából. Már sok vadat üttek és sok vadat löttek. Észre sem vették, hogy régen túl vannak már országuk határán. De mentül tovább mentek, annál jobban tetszett nekik az erdő, a mező, amelyen szinte hemzsegték a vadak. Nekik pedig éppen ez kellett! Amint vadászgattak, egyszer csak egy csodaszép fehér szarvas ugrott fel előttük. A fehér szarvas olyan ritka, mint a fehér holló, hát hogyne vették volna üzőbe. — Utána! — kiáltott egyszerre a két testvér. Vágtatott a csodaszép állat, mint a sebes szélvész. Nyomában Hunor és Magyar s velük

a száz deli legény. Tisztásról sűrűbe, sűrűből tisztásra. Hegynek föl, vizeken keresztül. Hol eltűnt, hol felbukkant a csodaszép szarvas. Csalta, csalogatta Hunort és Magyarot. Habba keveredtek már a vitézek paripái. Mind lassabb és lassabb lett vágatásuk, de Hunor és Magyar nem hagyta félbe az üldözést. Reggeltől alkonyatig üzték a csodaszép szarvast. De hiába. Leszállt a nap. Alkonyodott. A csodaszép állat eltűnt az ingoványos helyen, a sűrű nádas rejtekében. Ide már nem követhették. Ott veszték volna valamennyien. Eppen a Kur folyó partjára érkeztek, (Térképen mutatom.) ahol kövér legelő akadt paripájuknak. Megittattak, meg is szálltak, másnap ismét lóra szálltak, hogy majd hazamennek... hát a szarvas nagy merészen ott szökdecsel, túl a vizen. Nosza rajta gyors legények! Ériük utol azt a gímet! És akarva, nem akarva, üzik ismét szakadatlan. Kur folyó ők átalusszák s utána a szarvasnak! Üldözik ismét egész napon át, míg végre estére a Meotisi-tengerig jutottak (szemléltetem) ... Ott aztán a szarvas, mint a pára, köd előtt, köd utána... eltűnt, mintha a föld nyelte volna el...

De ha nem is foghatták el azt a csodaszép szarvast, annyi hasznuk mégis volt az üldözésből, hogy elvezette őket olyan gyönyörű vidékre, amilyent addig még sohasem láttak. Szépséges volt ez a föld. Körökörül, ameddig csak szemük ért erdők zöldeltek és folyóvizek hömpölyögtek. Óvig gázoltak a fűben és virágban. Nagy, terebélyes fák adtak pompás gyümölcsöt és enyhe árnyékot a fáradt vándornak. A vizekben pedig tömördek hal uszkált s játszadozott a napfényben.

Nagyon megtetszett ez a föld Hunornak és Magyarinak. Elhatározták, hogy ott fognak megtelepedni. A Meotis-tenger északi partvidékén terült el ez a haza. (Szemléltetem a térképen.) Itt, ahol ma az Azóvi-tenger van. Ezt hívták akkor Meotis-tengernek.

Jó ideig lakhattak már új hazájukban, ahol selyem volt a fű (és a víz, faodából csöpögött a méz, kék folyam adta a kövér halat, sűrű erdő a kövér vadat... Egyszer, hogy eluntak otthon ülni, halat csalni, vadat üzni, új kalandra, szebb esatára ereszkedtek a pusztára. Hát egyszer csak mit látnak? A puszta mellett egy erdő volt s amint közelebb mentek hozzá, szemük-szájuk elállt a nagy csodálkozástól. Egy nagy csapat leány, egyik szebb a másiknál, ott táncolt karikába-körbe, esörgedező forrás tövénél a tisztáson. Szépen összefogózkodtak, lehettek vagy százan, ha nem többen. Középen pedig két leány, a két legszebb lejtette a táncot. Hunor és Magyar összenézett. De a többi vitéz szintén. Nem is szóltak semmit, de azért tudták, hogy egyes gondoltak mindnyájan. Egyszeribe közrefogták a táncoló tündéreket. Ki-ki egyet felkapott a nyergébe s ezzel — uccu neki, ved el magad! — elváltattak sebes szélnél is sebesben.

Hunor és Magyar azt a két tündérleányt kapta fel nyergébe, akik a kör közepén táncoltak. Ezek pedig az alánok fejedelmének Dulnak voltak a leányai. Egyiküket Hunor, másikukat pedig Magyar vette feleségül. A leventék pedig, mivel a leányok is éppen százak voltak, megosztottak rajtuk, akik a déli vitézek láttára — bizony nem igen igyekeztek szabadulni az ölelő karokból. És sok-sok ide múlva Hunor utódaiból származott a hun, Magyaréból pedig a magyar.

nemzet.

(Részletkérdések az elmondott anyagból.)

A hun és magyar nemzet a Meot's-tenger vidékén annyira elszaporodott, hogy az országban nem fértek el többé s mindnyájuknak nem volt elegendő a legelő. Felszedték tehát sátorfájukat s elfoglalták ösátyjuknak, Ménrótnak örökségét, Szittyaországot is. Azonban itt sem élhetek sokáig, mert néhány száz esztendő múlva már itt sem fértek el, így tehát a hunok e'indulnak uj hazát keresni.

Hosszu vándorlás után ide, a Duna és Tisza síkjára értek. Ezen a vidéken akkor a rómaiak uralkodtak. Ezeket a hunok több nagy csatában legyőzték s itt hatalmas országot alapítottak. Vezérek a csatában azonban mind elvéreztek, csak Bendeguz maradt éleiben. Bendeguznak pedig két fia maradt: Buda és Attila. Attilát is ismeritek bizonyosan, hiszen tavaly sokat olvastunk róla. Tudjátok azt is ugy-e, hogy Attila egy éjjel azt álmodta, hogy ismét gyermek volt s gyermek-kori barátjával, a római Aetiussal fakardokkal játszottak. Egyszer azonban nagy fényesség között egy ősz, öreg ember szállt le a magasból s Attila derekára hatalmas kardot kötött. Ő a karddal emelkedni kezdett s a levegőben szállva egy-egy vágással egész városokat vágott ki tövestül.

Reggelre kelvén összehívatta az álomfejtőket, a táltosokat s az ősz Torda azt jósolta az álomból, hogy Hadur, a hunok és magyarok istene nemsokára kardot küld Attilának, amellyel az egész világot meghódítja. Alig fejezte be az ősz Torda jóslatát, midőn egy vezér lép be a sátorba és egy nagy meztelen kardot hoz a kezében Attila azonnal ráismert álombei kardjára. A hun vezér azután elmesélte, hogy egy pásztorgyermek találta a mezőn, amint az egyik tehenének a lábát megsértette, majd lángot vetelt a csodálatos kard. Attila átvette a ragyogó kardot, amely csodálatosképpen éppen a legszebb büvelvénybe illett bele.

Attila csakugyan csodát mivelt az Isten kardjával. Amerre vitéz hadával elindult, mindenütt meghódoltak előtte. Olyan nagy birodalmat alapított már, hogy egymaga nem is győzte az uralkodást, azért testvérét, Budát birodalmának felével fejedelemséggé tette.

Még azonban Attila nyugaton harcolt, öccsét, Budát, a nagyra-
ravágyás ördöge szállta meg s egyedül akart uralkodni a hunok felett. Egyszer Buda ellopatta Attila sátrából az Isten kardját s a róla elnevezett Buda-várat felépítvén, fellázadt bátyja ellen. Attila hirtelen otthon termelt s midőn Buda nem akarta kinyitni előtte a vár kapuit, betörté azt és saját kezével ölte meg a hüllén testvérét.

A nagy és hatalmas királynak azonban meg kellett lakolnia a testvérgyilkosságért. Éppen mennyegzőjét ülte a csodaszép Ildikóval, amikor éjjel megeredt az orra vére és megölte. Három koporsót csináltattak neki. Az egyiket tiszta verlaranyból, a másikat szinezüstből, a harmadikat pedig vasból. Így temették el valahol a Tisza mentén.

A világhódító Attila halála után ugy négyszáz esztendő mulhatott el már, amikor Hunor testvérének, Magyaroknak nemzetsége magmozdult, fölkerekedett Szittyaországból, hogy visszaszerezze Attila földjét. Azonban telt-múlt az idő, esztendőre esztendő tárt, nem mozdultak a magyarok Szittyaországból. Pedig minden esztendővel szűkült

a föld. Mindenki az új hazáról beszélt, csak Előd volt szomorú és felesége: Emese. Megmérhetetlen bánat volt lelkükön, mert nem volt gyermekük. Este lefektében, reggel felkeltében csak egyért imádkozott Emese: Őiért, aki felváltta az apját a vezérségen. Isten azonban meghallgatta Emese könyörgését és csodálatos álmot küldött reá. Attilát látta, amint szárnyas paripákon végigszárguldott Szittyaország földjén. Kezében lobogó volt, amelyen a turul madár — a magyarok szent madara — a szárnyát csattogtatva egyszerre csak leröppent a lobogóról és szállt egyenesen az ő ölébe, keblére hajtja fejét és ottan elszenderül. És ime, halljátok a csodálatos álmot: Emese keble megnyílik s patak vize csörgedez elő. Azután a patak nő, nő, nagy folyammá lesz, elterül Szittyaország földjén, áttör erdőkön, hegyeken át s úgy folyik tovább az egész világon. Ahogy felébred és elmondta álmát, egyszeribe hívták a táltosokat. — A legvénebb táltos így fejtette meg azután az álmot: A te álmodnak magyarázata nagy öröm nekünk. Azt jelenti az álom, hogy Isten egy fiugyermekkel áldd meg, aki megnövekedvén, elvezérli a magyart Attila földjére.

A táltosok jövendőmondása beteljesedett.

Álom jelentette meg a fiú születését, tehát Almos lett a neve. Teltek-multak az évek, deli szép vitézzé serdült Almos, nagyra nőtt ézsben, erőben. Eszének, vitézségének híre ment a földön. Egyszer azután összeszedték minden vagyonukat, marhájukat, lovakat s megindultak mind, öregek, ifjak, asszonyok, gyermekek, hogy elfoglalják Attila örökségét. Rengett a föld, a fák hajladoztak, amerre a magyarok vonultak. Erdőből pusztaságba, pusztaságból erdőbe, hegyeken-völgyeken át, járatlan utakon hömpölygött elébb-élebb a honszerző magyarok áradatja. S im, midőn azt hitték, hogy messze, nagyon messze vannak még Attila földjétől, csodálatos sejtelem szállotta meg az öreg Almos lelkét. Így szólt fiának, Árpádnak: Gyűjtsd egybe a nemzet vezéreit, fiam, érzem, hogy a föld, amelyen állok, Attila földje. Nézz csak körül, amit én sejtek, te látod is bizonytal. Ameddig a szem ellát, sik rónaság s körülszegik az erdők, hegyek. Mintha látnám azt a két folyamat is, amelyről olyan sokat beszéltek eleink. Ez az a föld, ez! Eközben összegyűltek a vezérek s a nép bölcsei mind, s örvendő és busongó szívvel halgatták Almos szavait; s nehéz bánat ült rá, látván a szeméből Almosnak, hogy utoljára hallják szözatát. — Kövessétek őt — mutatólt Almos a fiára s holtan hanyatlott vezérei karjába.

Almos halála után Árpád lett a magyarok vezére, ki népének bölcseiségével, vitézségével hazát szerzett. Róla majd máskor beszélünk.

IV. *Itéletalkotás.* Hol volt a magyarok őshazája? Hogyan szól a csodaszarvas regéje? A leányrablás hogyan történt? Mi történt a hunokkal elvándorlásuk után? Ki volt Attila. Mi történt a magyarokkal Attila halála után? Ki vezette el a magyarokat Attila földjének határáig?

Honnan tudjuk mi ezeket a régen történt dolgokat? Az ősmúlt emlékeit nem írták ám le könyvekbe, mint ma, hanem apa elmondta a fiának, az ismét tovább mondta az ő fiának és így jutott el színes mondákban hozzánk is. Századokon át ezekből a szép mondákból tanulták meg a magyar ifjak hazájuk történetét. Amikor már írás-

tudók is voltak bőven, akkor egyesek leírták ezeket a mondákat, ezek voltak a krónikások, krónika-írók. Bizonyosan igaz mindaz, amit a mondák mondanak? Nem tudjuk bizonyosan. Amíg olyan sok apáról fiura szállott, egyik is tehetett hozzá valamit, a mások is, de viszont sok más dolgot kifelejtettek belőle, így tehát változhatott ennyi idő óta, azért mi mégis megőrizzük őket, mert történelmünk legrégebb koráról semmi mást nem tudunk.

V. *Rendszerebefoglalás, Begyakorlás.*

VI. *Cselekedtetés.* Rajzójátok le az irkátokba szinesceruzával a esodaszarvas üldözését. Attilát az Isten kardjával stb.

Magyar miatyánk

Miatyánk, tehened bizunk és remélünk,
Elrabolt hazánkat add vissza minékünk,
Ki vagy a mennyekben, szenteltesd neved,
Jöjjön el országod s tekintsen rá szemed,
Büntesd meg azt, ki a magyart tönkretette,
Legyen akaratod, miképpen a mennyben,
Azonképpen itt is szent és sérthetetlen,
A cseh-oláh-szerbtől szabadíts meg egyszer,
A kiknek kezétől zászlónk ronggyá lépett,
A kik megölték egy életerős népet,
Ezeréves hazánk, akik miatt esonka,
A kik letiporták a magyart a porba,
Szent parancsaidat még csak nem is félik,
Büntesd, mulasd meg a hatalmadat nékik,
Kenyereinket add meg minékünk mindennap,
Boesásd bűneinket nékünk meg s el ne hagyj,
S mi megboesájtunk az ellenünk vétőknek,
Ki-értésbe ne vgy, de kergetsd ki őket,
Mi nem állunk bosszut, ha úgy parancsolod,
Azon, ki bennünket galádul meglapott,
Ő csak adják vissza drága hazánk földjét,
Aztán szabadíts meg tőlük mindörökké

Berki Ferenc

Ünnepi tornák

Nemzetünk boldogabb jövődjé csak ifjuságunk minden irányu, gondos és egészséges testnevelése és erkölcsi megerősítésé által biztosítható. Ennek az igazságnak felismerése arra kötelez mindnyájunkat, hogy a gyermekek testi nevelésével is éppoly behatóan és komolyan kell foglalkoznunk, mint szellemi nevelésével, ha azt akarjuk, hogy a testnevelés jó hatásait a társadalom és nemzet számára egy egészségügyi, mint nemzetgazdasági szempontból eredményesen hasznosítani tudjuk.

Ezt úgy érhetjük el, ha az iskola testi nevelésének módszere harmonikus egységbe jut a tanulók testi és lelki kívánalmaival, ha megkeressük és felvesszük a kapcsolatokat a különböző elméleti tárgyakkal (történelem, földrajz, egészségtan, természetrajz stb.), amelyeknek keretein belül bőséges alkalom nyílik a testnevelés hasznának igazolására. De fordítva is áll a dolog. Kapcsoljuk a testnevelést is a többi tárgyakhoz, hogy a gyermek a fegyelmező gyakorlatokban is életet, eleven erőt lásson. Így igen hasznosan kapcsolható a testnevelés a dalokkal, különösen a népdalokkal, azonkívül egyes műdalokkal is.

Mű alábbiakban három ilyen közismert dallamra írott ünnepi tornát közlünk, amelyet a Testnevelési Tanács hivatalos lapjából, a Testnevelésből vettünk át. Megjelent a Testnevelés 1930. évi 5. számában, Doby Ida a testnevelési főiskola tanára: Ünnepi tornák címen.

Betanítható csak fiukkal vagy csak leányokkal, de kellő összeválogatás esetén vegyesen is. Öltözék az alkalomnak megfelelően leányoknál magyar ruha, fiuknál tornadressz vagy levente-öltözék. A tornászok száma tetszőleges, de legalább is 16.

A tornászokat egymástól egészsávolságban állítjuk fel, vagyis úgy, hogy oldalt emelt és kinyújtott karjuk ne érintse egymást. Ugyanakkora távolság legyen az egymás mögött állók közt is. A csapat képezhet négyszög-, vagy háromszögalakzatot. A tornászok, adott jelre, esukott szájjal zümmögik a dal első sorát; majd előlről kezdve, szöveggel éneklék a dalt s az énekkel együtt végzik a könyörgő mozdulatokat.

A szöveges vagy dalos ritmikus gyakorlatok betanítása a következő módon történik: mindenekelőtt kifogástalanul megtanuljuk a dalt; azután a szöveg szótagjait megtanítjuk a kijejelölt mozdulatokat. A tornászok hangosan szótagolva mondják a szöveget s úgy végzik a mozdulatokat s csak mikor egy-egy részt már ily módon egészen jól tudnak, akkor kezdhetik el az énekszóra való mozgást. A mozdulatok sohase legyenek szaggatottak, hanem egymásbafolyók, folytonosak és lassuak; a mozdulatot akkor kell befejezni, mikor a ráeső szótag éneklése véget ér. A szótagok szerint való betanítás csak azt célozza, hogy a tornászok egyöntetűen dolgozzanak.

I. HÍSZEK EGY...

	Alapállás (karok mélytartásban, tenyék ökombhoz simulnak).
HI	páros karemelés melső rézsütös mélytartásba
SZEK	folytatólagos emelés melső középtartásba
E	folytatólagos emelés melső rézsütös magastartásba
GY	folytatólagos emelés magastartásba
IS	kézkesesolás
TE	külső kéz a fejtetőre simul, könyök oldalt
N	a külső kezlet megfordítjuk, úgy, hogy most a kéz hátra simul a fejtetőre
BEN	az összekesesolt kezlet, felfelé fordított tenyérrel, magastartásba nyújtjuk s egyidejűleg fejünket hátraejtjük s az égre nézünk

HISZEK EGY HAZÁBAN	a karokat, egész lassan, levisszük oldalt, középtartásba, a kézfej merőlegesen marad, fejünket visszaemeljük
HI SZEK EGY	kartartás marad; páros sarokemelés lábujjállás marad; kézkulcsolás a mellén kézkulcsolás marad, páros térdelés zárt térdekkel, lábfej nyújtott
IS	kulcsolt kéz tenyérrel előre fordul, de a kéz háta még a mellhez simul, ülés a sarkakra
TENI	kulcsolt kéz lassan előrenyulik mellső középtartásba, mérsékelt törzsdöntés hátra, fejünket egyidejűleg hátraejtjük s az égre nézünk
ÖRÖK	sarokülés marad, a karokat lassan széttárjuk oldalt középtartásba, a kézfej merőlegesen marad
IGAZ	sarokülés, kartartás marad; tenyér előrefordul, lassu törzsdöntés rézsut előre
SÁG	sarokülés, kartartás marad, folytatólag lassu törzsdöntés a földig
BAN HI SZEK	fej a földre hanyatlik, tenyerek a földre simulnak törzstartás marad; fejet felemeljük sarokülésbe emelkedünk, a póz ugyanaz, mint »örök«-nél
HISZEK HISZEK	kartartás marad, páros térdelésbe emelkedünk kartartás marad, tenyér az ég felé fordul, jobb-térdemelés
MAGYARORSZÁG	lassu karemelés rézsutos magastartásba, fejünket hátraejtjük s az égre nézünk
FELTAMADÁ	kartartás és fejtartás marad; lassan felállunk, test-súly a jobb lábban, ballábnak csak körme hegye éri a földet
SÁ	erős kinyulás az ég felé, mellkas kiemelkedik, fej még jobban hátraesik
BAN Á	a »SÁ« mozdulatának rögzítése ballábat a jobb láb mellé zárjuk, karok oldalt derékszög tartásban
Á	szögállás, könyök a testhez zárul, tenyér a vállat érinti
MEN	szögállás; a nyújtott tenyér a mellesonttal érintkezve imára zárul, a fej előre esik, annyira, hogy az orr hegye a két középső ujjat érinti. Csukott szájjal még egyszer zümmögjük az »ÁMEN«-t s ezzel egyidejűleg karunkat lassan lebocsátjuk mély tartásba s fejünket felemeljük

II. BUS MAGYAROK IMÁDKOZNAK

BUS	páros karemelés oldalt középtartásba, a esukló megtörik, a kézfej kinyújtva lecsúng
MAGYAROK	a könyök mérsékeltlen meghajlik, a kézfejet laza mozdulattal felemeljük: a tenyeret kifelé fordítjuk, a könyököt kinyújtjuk, mintha valamit eltolnánk magunktól
I MÁDKOZ	a tenyerek előrenéznek páros karunkat lassan mellső középtartásba hozzuk

NAK ÉGI	a tenyerek egymáshoz simulnak az ujjakat kulesoljuk, a kulesolt kezét mellünkre fektetjük, könyök a testet éri
ATYÁNK	a kulesolt kezét megfordítjuk s tenyérrel előre, lassan mellső középtartásba nyújtjuk
HOZZÁD KÉRVE	hártartás marad; fej hátrahanyatlík s az égre nézünk
KÉRCNK	fejtartás marad; kulesolt kezünket mellső rézsutos magastartásba emeljük
FORDÍTSD	fejtartás marad, karunkat nyújtva tartjuk, összekulesolt kezünk tenyerét arcunk felé fordítjuk
FE	fejtartás marad; összekulesolt kezünket a tenyér és homlok előbbi távolságának közepéig hozzuk
LÉNK JÓSÁGOS	a fejtartás marad, tenyerünket a homlokra helyezzük
SZENT ORCÁD	fejtartás marad; kulesolt ujjainkat lassan szétbuzva tenyerünkkel végigsimítjuk homlokunkat, míg ujjunk hegye halántékunkhoz ér
SIRVA	fejtartás marad; csukló és könyök lazán lehajlít
SIRUNK	fejtartás marad; ballábunkkal előrelépünk, a test súlyt ráhelyezzük jobblábunknak csak ujjahegye éri a talajt; jobb alsókarunkat homlokunkra fektetjük, a kéz háta a halántékhoz simul; balkarunkat mélytartásba visszük, balkézfejünket vízszintesig hajlítjuk
FO	állás és tartás marad; fejünket mélyen előrehajlítjuk
HASZ	állás marad, fejünket felemeljük, tenyerünket, a mellhez szorítva, imára zárjuk
KO	kéztartás marad, balterdet meghajlítjuk, jobblábunkkal hátranyújtjuk (védőállás hátra)
DUNK	kéztartás marad, jobbterdet térdelünk jobblábfejnyújtva van
HOZZÁD	kéztartás és térdelés marad, fejünket mélyen előrehajlítjuk, úgyhogy orrunk hegye középső ujjunk hegyét érinti
SZÁLL A	térdelés marad, fejünket felemeljük, összezárt tenyerünket arcunk előtt a homlok magasságáig emeljük
LELKCNK	folytatólag összezárt kezünket magastartásba emeljük
ENNYI	folytatólag tenyerünket szétválasztjuk s az égre nézünk
TENGER SOK FAJ DALMAT MEG	térdelés, kar- és fejtartás marad; mérsékelt törzs-hajlítás jobbra oldalt
NEM	törzsnnyújtás
ERDEMEI TUNK	előbbi tartásban törzshajlítás balra oldalt
	törzsnnyújtás
	térdelés marad; párhuzamos tenyerünket hosszában a homlokra fektetjük
	kartartás marad; egyenes derékkal leülünk a jobb-sarkunkra, ballábunkat előrenyújtjuk (ballérd kinyújtva, ballalp a földet éri)
	ebben a tartásban lassan előrehajlunk
	folytatólag fejet a térdig visszük, orrunk éri a

baltérdel, térdünk a két kar között van

Ebben a helyzetben esukott szájjal zümmögjük az éneket, onnan ismételve, hogy »Sírva-sírunk...« A felállás az »Ezer esztendeje annak...« kezdetű dal éneklésével történik. Ennek a dalnak nem zümmögjük egyik részletét sem; a szöveg éneklése mellett rögtön hozzákezdünk a mozdulatokhoz.

EZER ESZTENDEJE ANNAK lassan felemelkedünk sarokülésbe, karunk mélytartásban van

HOGY A MAGYAROK ITT LAKNAK lassan feltérdelünk

MOST AKARJÁK KIIRTANI felállunk, ballábunk elől marad, a test-súly rája esik

KIIRTANI jobblábat zárjuk a balhoz

DE AZ alapállás ma'rad

ISTEN páros karlendítés mellő középtartáson át magas-tartásba

A JÓ ISTEN kartartás marad, fejünket hátraejtjük

NEM-EN-GE karkulesolás, fejrázás

DI karokat mélytartásba visszük

NEM, NEM, SOHA alapállásban, erőteljes egyhangu kiáltás.

Eszményképek az iskolában

Apróságok Mátyás király életéből

Mátyás király 1440 február 23-án született Kolozsváron. Szülőháza ma is megvan. Hej, ha a nagy király föltámadna, de másképpen volna minden!

Mátyás bátor volt. Már mint gyermek szembenézett a legnagyobb veszéllyel. Nem félt senkitől. Amikor László Budára hívja, utnak indul, hiába tartóztatják. Nem hallgat senkire. Pedig akik annyira féltették, azoknak igazuk volt. Ahogy Mátyás Budára ért: fogságba esett.

Bátyja halála után V. László Bécsbe vitte magával. Persze, itt is fogoly volt. Az örök sokszor bosszantották a fiatal Mátyást, de a fogoly némán tűrte a csipkedéseket. Mátyás se volt fából azonban! Egyszer elhagyta békétűrése s erélyes hangon leckéztette meg őket: »Várjatok, majd még a ti királyotok is lesztek!« Igaza volt. 1485-ben elfoglalta Bécsét. Ha sejtették volna az örök!

Kapisztrán János nagyon szerette a gyermek Mátyást, szerethette is, mert Mátyás szófogadó, engedelmes, szelid volt s amellet végtelenül szorgalmas és nagyon okos. Latinul olyan jól beszélt, hogy édesapja helyett a gyermek Mátyás írta a leveleket s a követekkel ő társalgott. Kapisztrán mindig a jobbára ültette Mátyást s ha kérdezték, hogy miért, ezzel felelt: »Jól tudom, hogy Mátyásra a királyi trónon dicsőséges uralkodás várakozik«.

Uralkodása első évében (1458 augusztus 24.) hírnök érkezett Nándorfehérvárról. Betört a török. A veszedelem oly nagy volt, hogy fölriasztották álmából a királyt. Rögtön összehívta tanácsosait s a török ellen indult.

Mátyás sikeresen harcolt a török ellen s amellett erőskezű királynak bizonyult. Jelességének híre eljutott a külföldre is. Amikor Osztoja Tamás, Bosnyákország uralkodója Mátyásról annyi szépet hallott: fölkerelkedett s Szegedig meg sem állt. Itt följajánlotta a magyar királynak a bosnyák hadsereget és egyuttal elismerte Mátyás főnhatóságát.

Hatalmas volt Mátyás király! Érezték ezt Vlád és Radul oláh fejedelmek is. Vládot megfosztotta méltóságától és mint foglyot Budára küldte. Radult pedig, az új oláh fejedelmet megerősítette állásában. E tettével tekintélyt szerzett a magyar koronának és a magáét is gyarapította.

Terve az volt, hogy kiűzi a törököt Európából. Ez a gondolat nagyon elfogialta idejét, nem igen törődhetett a saját dolgaival. Még a Szent Korona fogadásánál sem jelenhetett meg, amikor azt Bécsből visszahozták, mert akkor is a török ellen harcolt.

Jajca foglalta le Mátyás minden idejét. Ez a vár a Vrbász és Pliva (keressétek meg a térképen!) összefolyásánál nagyon meredek hegyen épült. Amellett a várat a vitéz Haram bég védte. Bizony nehéz volt az ostrom! Egy török vitéz úgy irányította fegyverét, hogy Mátyást leteríté. Észreveszi ezt Gerendei István és biztos nyíllövessel szíven találja a török vitézt. Az egyszerű magyar katona el akart osonni, de Mátyás észrevette s magához hívta. Még ott a haretéren nemessé tette. (A Gerendiek cimere nyíllal átszelt félhold.)

Jajca védője föladta a harcot. Követeket küldött Mátyás királyhoz, szeretne volna, ha szabadon elvonulhat keresztény foglyaival. Mikor Mátyás ezt meghallotta, így kiáltott: »Emberek, nem a falak miatt állunk itt; a legalábbvaló keresztény szolgát sem hagyhatom itt. Utolsó csepp véretem is kész vagyok ontani megszabadításukért! Ime, a nagylelkű király!

Mátyás — ha kellett — nagyon szigorú volt. Olyankor nem riadt vissza a halálbüntetésektől sem! A cseh martalócok sokat sanyargatták Északnyugat-Magyarországot. Ha kiverték őket, megint visszamentelenkedtek. Fogytán volt már Mátyás türelme is! Különösen Svehlára haragudott, aki Kosztolán (Nyitra m.) várából pusztította Felső-Magyarországot. 1466-ban Mátyás bekerítette Kosztolánt s a menekülő Svehlát társaival együtt elfogatta. A várral szemben álló hegyen 150 akasztófára köttette Svehlát és martalócait. A várban maradt cseh katonákat annyira megrémítette a tömeges akasztás, hogy Mátyás lábához borultak és kegyelemért esedeztek. Mátyás nem bántotta őket.

Mátyás szóttlanul tűrte a legnagyobb fájdalmakat is. Moldvabányánál egy elhajított lándzsa a király karját sebesítette meg, egy nyíl pedig a vállába furódott. Mátyás ki akarta huzni, de a nyel eltört, a nyíl háromágu hegye pedig a sebben maradt. A király két sebe dacára folytatta az ostromot, lóháton ült s csak amikor vége volt az ostromnak, ült hordozható székbe!

Brünnből nem messze épült Chrudin vára. Mátyás mindenképpen a vár birtokába akart jutni. Szerette volna tudni, mily vastagok, erősek-e a falak? Felöltözködött ábruhába. Cseh szolga képében bejutott a várba és annak rendje-módja szerint kikémlelte a falakat. Am észrevették és elfogták. No neked Mátyás! Sose féltünk a szem-

füles királyt! Nem járnak tul az eszén! Kifünően beszélt esehül s amellelt olyan tökéletesen játszotta a szolga szerepét, hogy még a kételkedöket is félrevezette. Jól⁴ nevetett, amikor visszaért a magyar táborba.

Amikor a brandenburgi választófejedelem Boroszlóban vendége volt, olyan ünnepséget rendeztek, amelynek párját sehol sem látták. Az urnapi körmeneten a szentség fölé terített mennyezetet János örgróf és öt sziléziai herceg vitte. Boroszló főpapja mögött haladt Mátyás király; jobbján Roverella Lőrinc pápai legálus, balján a Hohenzollern-ház feje haladt.

1471-ben összeesküdtek Mátyás ellen. Ebben résztvettek a hazai ellenségek mellett a külföldiek is: Ulászló esehi és Kázmér lengyel király. Mátyás azonban megtudta a dolgot, észrevétlenül az összeesküvök tanyáján termelt s azok, akik mindenképpen le akarták tenni Mátyást, lelkesen megéljenezték s mindent megszavaztak amit kért.

A fentemlitett Ulászló és Kázmér királyok fegyvert fogtak Mátyás ellen, de a király megverte öket. Büntetésül azt követelte tölük, hogy személyesen jelenjenek meg láborában, mert csak az esetben adja meg nekik a kért békét. Kázmér meg is jelent a kitüzött határidöben, de Ulászló nem akarta megalázni magát s nem volt ott a fogadáson. Addig Kázmérral sem tárgyalt Mátyás: akár tetszett, akár nem, Ulászlónak is meg kellett jelennie... Tehát Mátyás akarata teljesült: a esehi és lengyel király együttesen kérték a békét tölé...

Hogy Mátyás legendás híre nagyon messzire eljutott, bizonyítja Eson-Hassan, a perzsák uralkodója. Követei 1475 május 8-án jelentek meg Budán. Perzsia uralkodója egész seregét fölajánlotta. Ugyanakkor a moldvai vajda követei elismerik Mátyás király főmhatóságát.

Mátyás király kitünö katona volt. Mindenki csolálta találmányát Tudniillik póznákkal, ruákkal, láncokkal két óra alatt oly védömüvel épített, amely 8000 harcost, 40 ágyut fogadhatott be. Sabácnál alkalmazta először.

Mátyás király igazságos áéletei közismertek. A közmondás is azt tartja:

„Meghalt Mátyás, oda az igazság!”

Bucsubeszéd igazgató nyugalombavonulásakor

Igen tisztelt Igazgató Ur!

Kedves Barátom!

Mélyen meghatva s átérezve é pillanat jelentőségét, ünnepélyességét, állunk itt előtted, hogy még mielőtt eltávoznál körünkböl, a szeretet, tisztelet és hála virágaival halmozzunk el téged; megköszönjük jószágodat, nemesszivűségedet, amellyel irányítóftál, vezetél bennünket s életed további folyására minden jót kívánjunk Néked.

Negyven éven át szolgáltad lankadatlan buzgósággal, ritka becsü-

letességgel és példaadó munkássággal a népiskolai nevelés és oktatás ügyét. Harcos katonája, vezetője, fanatikus híve voltál az iskolának, amelynek életed javát, tehetségedet és erődöt szent íted.

Mindig tiszta, nemes fegyverekkel küzdöttél és sohasem önző magánérdekből, hanem a köznek javáért, az iskola fejlesztéséért, kartársaid szellemi és anyagi érdekéért.

Hogy a rendezettség terén ennyire is jutoitunk, abban nagy része van a Te mindig tartalmas és okos utmutatásaidnak, a Te meggyőző és talpraesett felszólalásaid, beszédeid segítették iskolánkat ide, ahol most áll s azzal a közhasznú tevékenységgel, amellyel az egyesület és társadalmi életben küzdöttél mindig és mindenütt iskolánk érdekében.

Negyven évig voltál iskolánk közszeretében és köztisztelőben álló tanítója, majd vezetője, igazgatója. Ennek az időnek a jelentősége azonban nem hosszúságában, hanem értékességében, tartalmaságában, gazdagságában van.

Ami mi, mint már akkor érdemekben gazdag, jóhírű tanítóhoz, személyedhez fűztünk, azok a remények mind fényes valóra váltanak. Teljesen egyedülálló iskolánkat szépen kifejlesztetted: nemcsak a béke, hanem a háború, a forradalmak, a nélkülözések súlyos éveiben is bölcsen vezetted s mindent megtettél, hogy a legnehezebb körülmények között is, amennyire lehetett, megfelelhessen hivatásának. É mellett mindig arra törekedtél, hogy a kellő színvonal meglegyen s az iskola jóhíre és neve csorbát ne szenvedjen.

Alattad érte el iskolánk, a zord idők ellenére is, virágzásának tetőpontját, legnagyobb népességét. Ezt a korszakot méltán nevezhetnénk iskolánk életében a Te nevedről, mert erre Te nyomtad rá nevednek fényes bélyegét. Méltó módon csatlakozik e korszak a nagynevű elődök igazgatásának idejéhez, egy cseppet sem voltál kisebb nálóknál, sőt nagyobb, mert ők életüknek csak egy részét adták nekünk, Te pedig az egészet!

A Te nemes szíved a tanítótestület szívével összeforrott, az akarat egy célra irányult, a cselekvés egy hatalmas tetteben fejeződött ki: a lendületes, izmos, közös munkában.

A munkában, a kötelességteljesítésben mindig előljártál s más helyett is dolgoztál; másnak szünetje volt, neked nem, más pihenhetett, Te nem, a munka megtettesült élő szobra voltál.

Pontosság, lelkiismeretesség jellemzett mindenben; de a rendelkezések nem voltál szolgái végrehajtójuk, mert ha valamelyikben sűrűmet láttál, kartársaid védelmére keltél, felemelted titakozó szavak orvoslást kerestél — s nem eredménytelenül.

Eppen azért senki sem hordta itt magasan a fejét, mert magad is leereszkedtél közénk barátsággal, nyájas magatartásoddal, — de senki nem érezhetett itt kicsinységet sem, mert mindenkit magadhoz emeltél jóindulattal, szívességgel, becsüléssel.

Nyitva volt szíved mindenki előtt, mint az ajtó, amely Téged sohasem különített el testületedtől. Tekintélyed nem is a kipárnázott ajtó titokzatos rejtélyességén, a hatalom külsőségein és érzetetésén nyugodott, hanem bölcseségen, a tudáson, az igazságon, a szereteten, amellyel kormányoztál, irányítottál, vezettél bennünket.

Egészséges, egységes közszellemet teremtettél testületünkben, amelynek levegőjében jól érezhette magát s örömmel munkálkodhatott mindenki, mert meg lehetett győződve, hogy nem érhet itt senkit bántalom, sérelem, örködött azon a Te igazságod, jóságod, tapintatod.

Ez a közszellem erősségünk volt a megpróbáltatások idején. Mint a hatalmas tölgy a viharban, úgy állottál ott meg nem hajolva, de meg sem törve s mi körülötted.

Nem én fontam a homlokodra, magad fontad Te a babért. Magad írtad be tetteiddel a nevedet iskolánk történetébe. Köszönjük jószágodat, nemesszívűségedet, nagylelkűségedet. Vidd el magaddal hálánkat, szeretetünket, mi szívünkbe zárjuk emlékedet.

Isten áldjon, vezéreljen, éltesen soká!

Tanítvány bucsuja az igazgató nyugálombavonulásakor

(Elmondja egy VI. osztályu tanuló.)

Szeretve tisztelt Igazgató Ur!

A rendkívüli pillanat ünnepélyességétől meghatottan jelentünk meg szeretve tisztelt Igazgató ur jóságos színe előtt, hogy még mielőtt 40 évi lankadatlan és áldásdus munkássága után iskolánktól megválnék s bölcs elhatározása szerint itthagyna bennünket, mélységes hálánkat, szeretetünket és tiszteletünket még egyszer kifejezhessük s Igazgató urtól szívünk melegével elköszönhessünk.

Egy hosszú emberöltőn át szórta lelkének drága kincseit szerte tanítványainak szívébe, lelkébe; a hasznos polgárok egész seregét nevelte a hazának, akik áldva áldják most is a nevét; oktatott, nevelt, fáradhatatlanul lelkes buzgósággal, becsülettel szolgálva a haza szent ügyét!

Óh, mi e nagyértékű pálya igaz jelentőségét zsenge korunknál fogva fel sem foghatjuk, meg sem érthetjük, csak csodálhatjuk, hódolattal telik szívünk el és áldjuk a Gondviselést, hogy azokból az értékes évekből néhány év még nekünk is jutott s szívének még mi is érezhettük melegét.

Mert mélyen érezzük, hogy bölcs vezetése, irányítása és felügyelete mellett szépen növekedtek lelkünk szárnyai, gazdagodott ismeretünk tárháza, a vallásos hitnek és hazaszeretetnek egyre épült az oltára mibennünk s testi és szellemi erőink napról-napra csak izmosodtak.

A jóság, szeretet és igazság fénye sugárzott felénk; jószággal, szeretettel oktatott, nevelt s igazságosan bánt mindig velünk. Nem tekintette hibának nagyságát, mint inkább gyermeki gyalogságunkat, fogyatkozásunkat nézte. A munkában, a köteleltségtelejesítésben példát mutatott s minden szavával és cselekedetével arra tanított bennünket, hogy becsületesek, szorgalmasak legyünk s köteleltségünket mindenkor lelkiismeretesen teljesítsük, mert csak úgy boldogulhatunk az életben

s úgy lehetünk hasznos fiaí hazánknak. Lelkünkre kötötte, szívébe oltotta mindazt, ami szép, jó és nemes, hogy az életben vértelve legyünk minden kísértés ellen. Lelkünkre kötötte, szívébe oltotta a vallásos hitet, a hazaszeretetet, hogy csonka hazánk ismét nagy, hatalmas és boldog legyen!

Mint a jóságos atya gyermekeinek, úgy áldozta szeretve tisztelt Igazgató ur dus élete kincsait minékünk.

S cserébe mást mit adhatnánk ezért, mint forró köszönetünket, tanítványi szeretetünket, tiszteletünket és mélységes hálánkat.

Fogadja szeretve tisztelt Igazgató ur szívébe legszebb, legnemesebb virágait, mint hervadhatatlan nefelejes-csokrot örök emlékül tőlünk. Az isteni gondviseléstől pedig kérjük, imáinkba foglalva nevét, hogy védje, óvja és áldja meg minden jóval drága életét!

Mesedélután

Ágneske

Ócsike — hónapokig tartó hosszú betegség után — ma először kelhetett ki az ágyból. Sápadtan kuporgott a dívány sarkában és hogy ne unja magát, a nővérkéje mesét mondott neki: ... és akkor megszólalt a nagyrák: — No, amiért megmentettél, teljesítem három kívánságodat.

Itt azonban gyászosan megakadt, mert a meséket mindig maga gyártotta és fogalma sem volt róla, hogy mit kívántasson az életmentő kislánnyal. Ezt a pillanatnyi esendőt felhasználta a kisfiu, hogy megkérdezze: — Ha neked mondta volna ezt a nagy a rák, te mit kívántál volna?

Ágneske behunyta a szemét és szinte maga előtt látta azt, amire hetek óta vágyott. Szép, barna pászttóbból volt, a nyakán széles prémgallérral, amit zimankós téli napokon össze is lehet gombolni. Pontosan olyan, mint az a télkabát, amelyet minden nap látott iskolából jövet az egyik kereskedés üvegablaka mögött.

— En — mondta almodozva — én egy új télkabátot kértem volna a nagy ráktól...

— Egy új télkabátot? — csodálkozott Ócsike — hiszen a régi olyan szép!

— Szép? Hiszen még apáé volt! Én még emlékszem rá, amikor csukaszürke volt, de később édesanyám megfestette sötétkékre.

— Éppen azért szép, mert apámé volt! — erősködött a kisfiu — még ebben harcolt a háboruban!

Ágneske nem akart felelni erre az érvelésre, hát inkább hallgatott, de semmiféleképpen sem volt meggyőzve. Teljesen tudatában volt annak, hogy az apja kabátja, akármilyen kedves emlék is, egy szép kabát mégis sokkal jobban tetszenék a lányoknak az iskolában. Lám, Fekete Juci éppen a napokban tette szövé: — Idén is ezt a télkabátot hordod? Már három éve ismerem!

— És még mit kívánnál? — folytatta Ócsike a kíváncsiszkodást.

— Más kívánságom igazán nem lenne — mondta elgondolkozva Ágneske.

— És milyen kabátot szeretnél?

Ágneske leírta álmai vágyát. Nem feledkezett el a puha, barna prémgallérról sem, amelyet egészen fel lehet gombolni.

Ócsike kigyult szemekkel hallgatta. — Jaj, Ágneske — mondta belemelegedve a tervezgetésbe —, ha a nagy rák neked adná ezt a kabátot, olyan gyönyörű lennél benne, hogy még a királyfi is beléd szeretne, ha meglátna és mindjárt megkérne feleségül!

Ágnes felkacagott. — Hogyne, egyéb dolga sem lenne a királyfinak, minthogy harmadikos esztrít vegyen feleségül...

Édesapa a szomszéd szobából már percek óta hallgatta a gyermekek beszélgetését. Kezéből kiesuszott az ujság és még jó hosszú ideig hevert a szőnyegen, amikor Ágneske, már régen újra belemerült a mese szövögetésébe.

— Igaza van a kislánynak — mondta — már nagyon ráérne egy új kabát.

Egész délután ez járt a fejében és este, amikor aludni tértek, szóvá is tette az édesanyának.

— Nem lehet, — rázta fejét az anya — ha tényleg megkapod a pénzt, a te télikabátodat kell már rendbehozni. Az ujja egészen kikopott már.

Az édesapa elmosolyodott. — Nekem olyan mindegy, hogy milyen kabátban járok, neked így is tetszem! De képzeld el, mekkora öröme lenne a kislánynak, ha teljesíthetnénk kívánságát.

Ágneske nem aludt még és dobogó szívvel leste anyja válaszát. Jaj, most dől el, hogy lesz-e szép, új télikabátja. Olyan szép, hogy még Fekete Juci is megirigyli, pedig annak három kabátja is van, meg még külön esőkabátja is.

— Ha gondold, — felelte az anya kicsit habozva — akkor majd egy kis foltot teszok a kabátod ujjára, oda, ahol kikopott.

Ágneske majdnem kiugrott az ágyból. Lesz szép, új télikabátja, lesz, lesz, lesz! Alig tudott elaludni a boldogságtól. Reggel kímélő szemekkel nézett az édesanyjára. Szól-e vajjon? Nem bánta-e meg a dolgot?

De az anyja nem szólt egy szót sem. Szórakozott szemekkel kengette a tizórai vajaskenyeret, tiszta fehér papírba csomagolta és odaadta Ágneskének.

A kislány beledugta a télikabát zsebébe, azután felvette magára a megunt ruhadarabot. Egy pillanatra megállt a tükör előtt, hogy megigazítsa kalapját és tekintete elégedetten szaladt végig a sötétkék kabáton.

— Mennyivel szebb lesz az új! — gondolta boldogan, de mintha ma reggel sehogy sem lett volna olyan szép, amikor elképzelte, mint tegnap este. Tekintete akarva, nem akarva minduntalan az édesapja kabátjára tévedt. A kikopott ujjak, mintha csak azért lettek volna feléje fordulva, hogy figyelmeztessék valamire... s a napsugár is mintha csak azért táncolt volna zölddé fakult fekete szövetén...

Ágneske egész utón ezt látta, amíg az iskolába ment. Lehajtott fejjel ment az utcán, csak néha-néha pillantott oldalra az üzletek tükörablakaiba. Nézte a kabátját és arra mindjobban felderült.

— Igazán nagyon esinos még ez a kabát, — gondolta, — a legtöbb leánynak még ilyen sines az iskolában. Egészen felesleges lenne újat venni.

Ebben aztán meg is nyugodott. Csak hazafelé menet szorult el kissé a szíve, amikor elhaladt az ismerős kirakatablak előtt. Hősiesen nézett farkasszemel vele. — Nem is olyan szép kabát — gondolta fölényesen, de azért hirtelenül lekapta róla a tekintetét.

Ebédnél az édesapja mosolyogva fordult Ágneskéhez: — Tudtál-e ma felelni az iskolában — kérdezte évdőve.

— Bizony tudtam! — felelte büszkén a kisleány.

— No, ha ilyen derék gyermek voltál, akkor ma délután elmentek édesanyáddal és vesztek egy szép, új télikabátot.

Ágneskének elszorult a szíve, de adta a tudallant. — Kinek? — kérdezte.

— Neked!

— Nekem? Miért?

— Tegnap annyira kívántad.

— Ó, azt csak úgy mondtam, hogy Ősikét mulattassam. Higgye el édesapám, igazán nincsen rá szükségem. Éppen a napokban mondta Fekete Juci, — tudod, ő a leggazdagabb leány az osztályban, — hogy kár lenne újat venni, ez olyan jó még. — Hősiesen hazudott, de a szeméből nagy, kerek könnyesepek peregtek végig rózsás arcocskáján. — Magának vegyen kabátot édesapám, annak már olyan kopott az ujja! — mondta elesukló hangon.

Az apa az édesanyára nézett, az meg Ágneskét nézte és egyszerre megértettek mindent, s az ő szemüket is elfutotta a könny. Egyedül Ősike nem értette, hogy mit lehet azon sírni, hogy nem Ágneske kap új kabátot, hanem apa... (P. É.)

Évnyitó beszéd

Kedves gyermekek!

Mindig nagy öröm az, ha összejönnek a család tagjai, hogy egymást megértő, támogató munkában egyesüljenek. A mi aagy családjunk, az iskola is megkongatta most imára és munkára hívó harangját. Egyszeribe megnyitlak a kis falusi házak kapuját s a község minden részéből megindultak iskolánk apró kis fiai leányai a hívó szóra. Most itt vagyunk újra együtt, az egész család.

Szeretnék az ölembe vonni mindnyájatokat, amikor visszatértetek hozzánk kipihent és felfrissült lélekkel, a nyári napon barnátű pirult testtel. Örülök, hogy itt látlak mindnyájatokat, akik már tavaly is együtt voltunk, de éppen olyan örömmel látjuk családjunk körében azokat a kis ujoncokat is, akik most lépték át először küszö-

bűnket, hogy ők is részesei legyenek annak a munkának, amelyet a mi iskolánk végez.

És most, mielőtt hozzáfognánk az új munkához, szeretnék valamit mondani nektek, szeretnék kérni valamit tőletek. Azt szeretném mondani, hogy fiaim, leányaim, tudjátok-e, hogy ti magyar gyermekek vagytok! Tudjátok-e, mit jelent az: magyarnak lenni? Azt jelenti, hogy Magyarország a mi hazánk, a magyar föld adja meg a mindennapi kenyerünket, a magyar égből termeli aranykalászos buzánkat, magyar fa adja ringó bölesőnk fáját, magyar szóra, dalra és imára nyílik az ajkunk, ha tele van a lelkünk, magyar fából készül a koporsónk, ha egyszer örök álmra hajtjuk a fejünket és magyar föld lesz az, amely ölébe fogad, ha visszatérünk oda, ahonnan jöttünk: a jó Istenhez.

Tudjátok-e, kik szerezték nekünk ezt a földet? Apáink, nagyapáink, ősünk. Hogyan? A vérükkel, a verejtékükkel és ha kellett, hulló könnyeikkel. A vérükkel szerezték, ha azt kívánta a haza, munkájukkal tartották meg, szorgalmas tevékenységükkel, amiért dolgozó emberekre volt szüksége a hazának, — és drága könnyeket hullattak minden poráért, ha idegen láb taposta azt. Ennek a mi magyar földünknek minden rögére hullott már magyar vér is, magyar könny is, magyar verejték is: háromszorosán megfizettünk tehát minden talpalattnyi földért.

És most mégsem magyar az a föld, amelyet magyar vér, magyar könny és magyar verejték szentelt meg magyarrá. Elrabolták Tündérekünk legnagyobb részét. Gonosz idegenek aratnak most azon a nekünk drága magyar földön, ahol ezer esztendeig a magyar vetett, vészelt és munkálkodott. Magyar lesvéreink idegenek igájában sínylődnek, idegenek jármában raboskodnak. De amit az Uristen nekünk adott és ezer esztendeig magyarnak tartott, azt gonoszlelkű emberek nem vehetik el tőlünk, mert a jó Isten erősebb, mint az emberek!

Azt szeretném hát kérni tőletek, kedves gyermekeim, hogy ezzel a tudattal kezdjük meg munkánkat. Kora hajnaltól késő estig dolgozzunk, mert nekünk most azok helyett is kell dolgoznunk, akiket elszakítottak a mi drága hazánktól. Az ellenség mindig ébren van, reánk les, tört csinál a hátunk mögött, gyilkot vet az éjtszakában, míg mi alszunk nyugodtan. Mi most a kötelessége minden magyarnak? Az, hogy mindenki végezze el a legjobban munkáját. Ha leckéd van, magyar tanuló? Tanuld meg! Ha a földet műveled, add bele minden erődöt, igyekvésedet! Ne aludjunk át napjainkat, hiszen tennivaló mindig akad! Gondoljatok arra, hogy nekünk nagyon nagy kötelességünk van, amit meg kell oldanunk! Tudjátok-e, mi az? Visszavenni az ellenségtől a mi magyar hazánkat! Azt a földet, amelyben magyar lesvéreink élnek, most szenvednek, nyomorognak — és újra eggyé, naggyá és boldoggá tenni Magyarországot. Mert a gyermekek csak akkor boldogok, ha boldog a család is. Már pedig a haza mindnyájunknak, minden magyarnak családja. Mindnyájan gyermekei vagyunk magyar hazánknak.

Aki tehát elvégzi mindig minden kötelességét, az egy-egy talpalattnyi földet vett el az ellenségtől, aki elvégzi pontosan és jól a reá

kiszabott munkát, az egy-egy rabságban szenvedő magyar testvérét szabadítja meg és teszi boldoggá, magyarrá! Látjátok, így szeretjük most vissza a mi hazánkat, így szabadíthatjuk fel rab testvéreinket. Mert ugy-e, ti sem szeretnétek azt, ha idejönné valami idegen és azt mondaná, hogy ez a föld ezentul az enyém. És elvinné tőletek, szüleitektől azt a földet, amit ők szereztek sok-sok munkával, verejtékkel! Vagy szeretnétek-e azt, ha megparancsolnák egy szép napon, hogy ezentul nem szabad magyarul beszélni senkinek, mert megbüntettek érte! Ha azt mondanák, hogy nem a magyaré ez a föld, hanem másoké, idegeneké és másoknak terem a buzakalász, másoknak nyílik a virág? Ugy-e, gyermekek, borzasztó erre még rágondolni is. Pedig hazánk nagy részén most így élnek a mi magyar testvéreink! Ezek a szegény, rabságban élő magyarok mind ide néznek felénk, akik a megmaradt hazában élünk, ide néznek és tőlünk várják szabadulásuk óráját. Tőlünk várják azt, hogy megtegyük kötelességünket mindig pontosan, hogy megszabadítsuk őket ezáltal a szenvedéstől, kínzásoktól.

Tudom, megértettétek kedves gyermekeim, amit mondani és kérni akartam. Azt akartam kérni tőletek, hogy legyetek jó, engedelmes és szorgalmas gyermekei szüleiteknek, az iskolának, mert így lesztek jó gyermekei a magyar hazának is. Mert mindaz, aki nem engedelmeskedik szüleinek, nem végzi el azt a munkát, amit az iskola kíván tőle, az nem hogy megszabadítana munkájával egy-egy szomorú sorsú testvérét; hanem minden nap egy-egy lépéssel tovább engedi jönni ellenségeinket! Szép dolog-e ez? Mit csinál az ilyen ember vagy gyermek hazájával? Igen, eladja, elárulja! Tudom, hogy ti nem ilyen gyermekek lesztek, hogy ti azon igyekeztetek, hogy jó gyermekei legyetek hazánknak és segítségére siettek szenvedő testvéreinknek!

Most, amikor megkezdjük munkánkat, ezzel a gondolattal teljen meg a lelkünk és tegyünk erős fogadalmat, hogy engedelmes, szorgalmas, jó gyermekei leszünk a mi szomorú, megcsontolt, drága hazánknak. Fohászkodjunk most az Egek urához és kérjük Őt, hogy adja áldását munkánkra és segítsen meg bennünket abban a törekvésben, hogy édes magyar hazánk javára szolgálhassunk!

Hiszek egy Istenben, hiszek egy Hazában!

Hiszek egy isteni örök igazságban!

Hiszek Magyarország feltámadásában!

Amen.

IRODALOM

Tinódy Sebestyén dalol

(Gárdonyi Géza „Egri csillagok” című regényéből.)

A vacsora végetért és csak az ezüstkupák maradtak az asztalon. — No most bucsuzzatok el a vendégektől és menjetek édesanyátok szárnya alá. — szólt a gyermekeknek Török Bálint.

— Hát Sebők bácsi nem énekel?

— Az ám, jó Tinódy Sebestyén, — szólt meleg tekintettel Zrinyi — énekelj nekünk valami szépet.

Tinódy Sebestyén fölkelte és a terem szögletéből kobozt emelt elő.

— Hát jól van, — szólt az apa, — egy éneket végighallgathattok, de aztán takarodót fujunk.

Tinódy valamivel hátrább tőlt a székét és végigfuttatta ujjait a koboz öt hurján.

— Miről énekeljek? — kérdezte a gazdától.

— Hát a legujabbat.

— A mohácsit?

— Azt, ha ugyan vendégeim mást nem kívánnak.

— Nem, nem, — szóltak a vendégek. — Halljuk a legujabbat.

A terem elesöndösült. Tinódy mégegyszer végigpengette hurjait és mély, lágy hangon kezdte az énekét:

Síralmát éneklek most Magyarországnak:
Vérrel ázott földjét mohácsi csatának:
Mint hullt el sok ezre nemzet vígágának
S lőn gyászos elveszte az ifju királynak.

Valami különös módja volt az éneklésnek. Inkább elbeszélés volt az éneke, mint dalolás. Néha végigénekelte egy sort, a másikat csak szóval mondta el, a kobozra hagyván a dallámot. Néha csak az utolsó sor végét énekelte.

A szeme az éneklés alatt maga elé merült s olybá tűnt fel az egész előadása, mintha csak magát tudná a teremben s magának énekelne.

Versei az ő ajkán szívetindítóan szépen hangzottak. A szavaknak más értelme kelt az ő ajkán. Ha ő azt mondta: gyász, akkor elsötétült minden ember szeme előtt; ha azt mondta: harc, az ember látta az öldöklő dulakodást; ha azt mondta: Isten, az ember a fején érezte az Isten leheletét.

A vendégek már az első versszaknál a szemükre tették a kezüket, amint az asztalnál könyököltek s Török Bálint szeme is könnybeborult.

Igaz, hogy még akkor négyezer szemtanuja élt a mohácsi csatának és az egész Magyarország erőtlennek, elveszettnek érezte magát. Mintha gyászfátyol lebegett volna az egész országon!

Tinódy elénekelte a csata lefolyását s az egész idő alatt mély és bus figyelemmel hallgatták. A hősi jelenetknél felragyogott a szemük; az ismerős neveket megkönnyezték.

Végül Tinódy a befejező vershez ért és az éneke inkább sóhajtás volt itt, mint éneklés.

Mohács mellett van egy kaszáltalan mező,

Az a világon a legnagyobb temető:

Egy egész nemzeten van ott a szemfedő...

Föl se támasztja tén az örök Teremtő!

— Föltámasztja! — kiáltott Zrínyi a kardjára csapva.

És a jobbját kinyújtva folytatta:

— Tegyük szent esküvést, urak, hogy életünk minden gondolatát a haza föltámasztására szenteljük, hogy addig nem alszunk puha párnán, míg az ellenség egy lábnyomot mondhat magáénak a haza földjéből!

Szerkesztői üzenetek

Cs. K. Báránd. Köszönjük figyelmztetését, tudomásunk volt róla, hogy Kisfaludy Károly halálának 100 éves évfordulója november 23-án lesz. Az ünnepély anyagát októberi számunkban hozzuk.

Felhívás olvasóinkhoz!

A Magyar Ünnep szerkesztősége és kiadóhivatala az előfizetők óhajának kíván eleget tenni akkor, amikor az új népiskolai TANTERV-ben előírt

Beszéd- és értelemgyakorlat

I—IV. osztályos anyagából egyes — különösen az

erkölcs- és akaratnevelés

szempontjából fontos és könnyen felhasználható anyagot — mintatanításokban kidolgozva és az új módszeres eljárások figyelembe vételével közrehoesátotta.

Az új Tanterv az elemi iskolai oktató-nevelésünk céljául olyan állampolgár nevelését jelöli meg, aki szellemi készségével, mély érzületével, erkölcsiségével és erős akaratával hasznosan helyezkedik el a magyar nemzet életközösségében.

Eppen ezért a Magyar Ünnep mintatanításaiban nem is az értelmi részen van a hangsúly, a mintatanítások tárgyai olyan körből valók, amelyek az erkölcsi és főként akaratli tevékenységre utalnak.

Ilyen irányu mintatanítások mindezekig nincsenek a magyar tanítószág kezében!

A 60 kidolgozott mintatanítást tartalmazó mű több mint 300 oldal terjedelemben jelent meg, megrendelhető a Magyar Ünnep kiadóhivatalánál (Szeged). Ára 9 pengő.

Tanítóknak nélkülözhetetlen vezérkönyv.

Előfizetőinkhez.

A nehéz gazdasági viszonyok arra kényszerítenek bennünket, hogy tisztelettel felkérjük lapunk barátait s mindazokat, akik a Magyar Ünnep több számát megtartották, hogy előfizetésüket mielőbb postára adni sziveskedjenek, nehogy lapunk megjelenésében zavarok történjenek. A Magyar Ünnep segíteni akar a jövő, Nagy-Magyarország építő munkásainak, a magyar nevelőknek, — de ezt a magyar nevelők segítsége, támogatása nélkül nem bírja megtenni. Csak közösen, egymás támogatásával érhetjük el a kitűzött nagy célokat.

A Magyar Ünnep nem követ más lapokat az előfizetési árak emelésében, vagy a terjedelem és tartalom csökkentésében, megmaradt változatlanul a számok két iv terjedelménél, mert jól tudjuk, hogy a legtöbb és legfelelősségteljesebb munkát végző tanítók ma a legmostohábban javadalmazott tagjai a nemzetnek. Lapunk továbbfejlesztéséhez és nivójának állandó emeléséhez azonban elengedhetetlenül szükséges, hogy a nyomdaköltségek rendelkezésünkre álljanak.

**Kérjük a mellékelt befizetési lapon (57.910. sz.)
az előfizetési díj mielőbbi beküldését.**

